

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
ÖZEL EĞİTİM EĞİTİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TANILI ÇOCUĞU OLAN
ANNE-BABALARIN ALGILANAN SOSYAL DESTEK
VE DEPRESYON DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Zeynep KURTBEOĞLU

İzmir
2018

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
ÖZEL EĞİTİM EĞİTİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TANILI ÇOCUĞU OLAN
ANNE-BABALARIN ALGILANAN SOSYAL DESTEK
VE DEPRESYON DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Zeynep KURTBEOĞLU

Danışman:
Doç. Dr. Vesile YILDIZ DEMİRTAŞ

İzmir
2018

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım “Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babaların Algılanan Sosyal Destek ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” adlı çalışmanın tarafımdan akademik kurallara ve etik değere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bu eserlere atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu onurumla doğrularım.

07.06.2018

Zeynep KURTBEOĞLU

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Özel Eğitim Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Vesile YILDIZ DEMİRTAŞ

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Alev GİRLİ

Üye : Doç. Dr. Ümit ŞAHBAZ

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

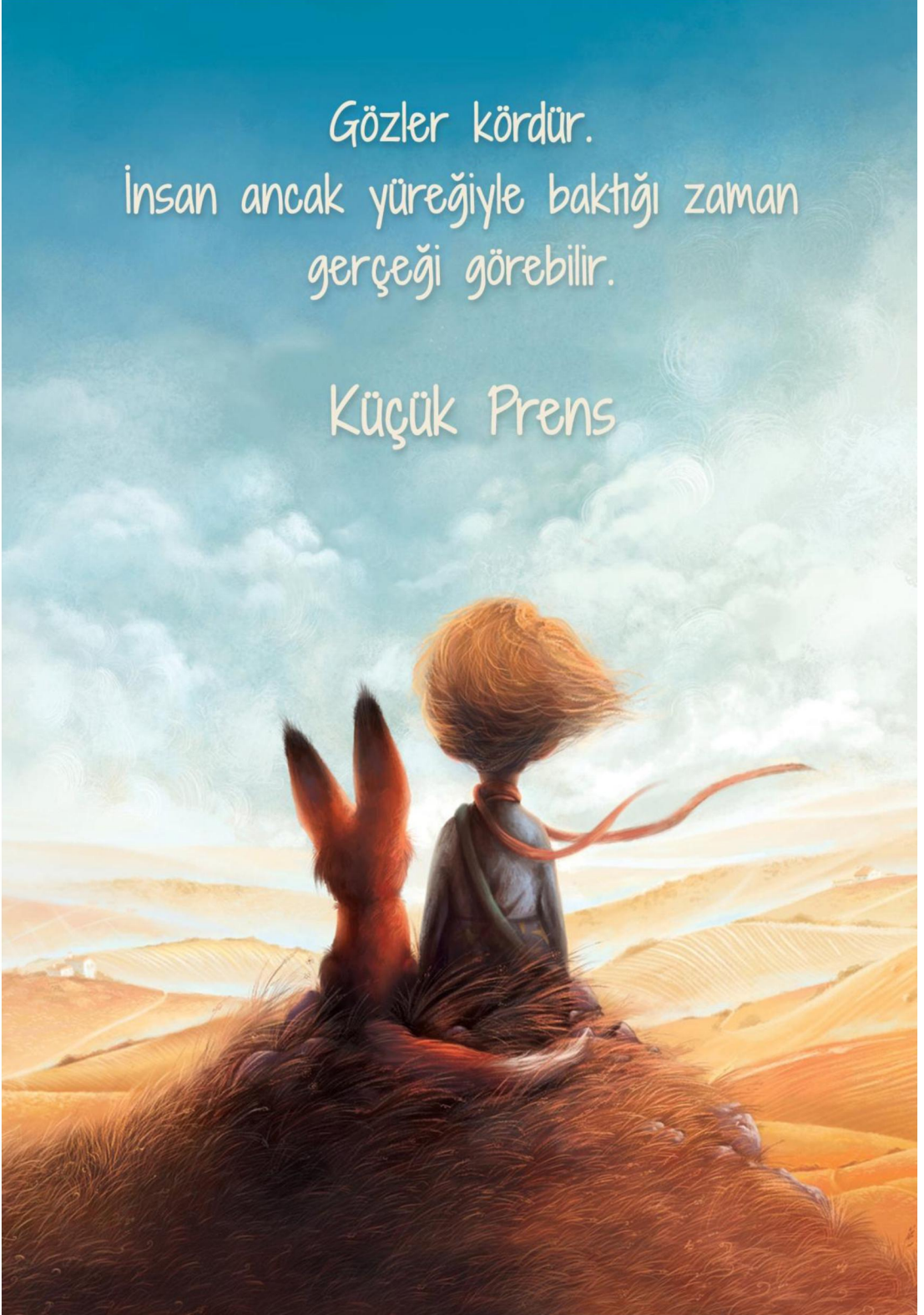
29/6/2018

Prof. Dr. Süha YILMAZ
Enstitü Müdürü V.

Gözler kördür.
İnsan ancak yüreğiyle baktığı zaman
gerçeği görebilir.

Küçük Prens

TEŞEKKÜR

Tez araştırmam boyunca her türlü desteği ve akademik katkıyı sağlayan, yardımını benden esirgemeyen, sabırla ve anlayışla bana destek olan, yol göstericiliğiyle araştırmama katkıda bulunan çok değerli danışman hocam Doç. Dr. Vesile YILDIZ DEMİRTAŞ’a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim ve tez aşaması süresince bana moral desteği sağlayan, beni her zaman destekleyen ve bana güvenen sevgili aileme,

Tez araştırmamda ölçeklerin kurumlarında uygulanmasını sağlayan, bana yardımcı olan ve destek veren değerli arkadaşlarım ve meslektaşlarım; Gökhan KARATEPE, Anıl TÜZÜN BEYBAĞ, Hayal DEMİRCİ, Timur ARSLAN’a,

Çalışmam sırasında işlerimi kolaylaştıran, motivasyonumu yükselten, bilgilerinden ve deneyimlerinden yararlandığım çok kıymetli arkadaşlarım Serdal ÖZGÖZGÜ, Ferhat YILMAZ, Nur EYİGÜNGÖR, Hüseyin GÜVEN, Özge BAYRAM, Seyhan SOĞANCI ve Tayfun YILMAZ’a teşekkür ederim.

Zeynep KURTBEOĞLU

Haziran, 2018

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix

BÖLÜM I

GİRİŞ

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Problem Cümlesi	4
1.5. Alt Problemler	4
1.6. Sayıtlılar	5
1.7. Sınırlılıklar.....	5
1.8. Tanımlar	5
1.9. Kısaltmalar	6

BÖLÜM II

KURUMSAL ÇERÇEVE

2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Özel Öğrenme Güçlüğü	7
2.1.1. Öğrenme Ve Özel Öğrenme Güçlüğü Kavramlarının Tanımları.....	7
2.1.2. Özel Öğrenme Güçlüğü Kavramının Gelişimi	8
2.1.3. DSM-V'e Göre Özel Öğrenme Güçlüğü	9
2.1.4. Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Öğrencilerin Problem Yaşadığı Alanlar..	10
2.1.4.1 Okuma Becerilerinde Yaşanılan Problemler.....	10
2.1.4.2. Yazma Becerilerinde Yaşanılan Problemler	11

2.1.4.3. Matematik Becerilerinde Yaşanılan Problemler	12
2.1.4.4. Dil Ve Konuşma Becerilerinde Yaşanılan Problemler	12
2.1.4.5. Psiko-Sosyal Problemler	13
2.2. Depresyon	13
2.2.1. Depresyon Kavramının Tanımı	13
2.2.2. Depresyonun Nedenleri	14
2.2.3. Depresyonun Belirtileri	15
2.2.3.1. Bilişsel Belirtiler	15
2.2.3.2. Duygusal Belirtiler	15
2.2.3.3. Davranışsal Belirtiler	16
2.2.3.4. Fizyolojik Belirtiler	16
2.2.4. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerde Depresyon	16
2.3. Algılanan Sosyal Destek	18
2.3.1. Sosyal Destek Ve Algılanan Sosyal Destek Kavramı	18
2.3.2. Sosyal Destek Türleri	19
2.3.3. Sosyal Destek Modelleri	20
2.3.3.1. Temel Etki Modeli	20
2.3.3.2. Tampon Modeli	20
2.3.4. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerde Sosyal Destek	20
2.4. İlgili Yayın ve Araştırmalar	22
2.4.1. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerde Sosyal Destek İle İlgili Yapılan Araştırmalar	22
2.4.2. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerde Depresyon İle İlgili Yapılan Araştırmalar	27
2.4.3. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerde Sosyal Destek Ve Depresyon İlişkisi İle İlgili Yapılan Araştırmalar	31

BÖLÜM III

YÖNTEM

3. YÖNTEM.....	34
3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.2. Evren Ve Örneklem	34
3.3. Çalışma Grubu.....	34
3.4. Veri Toplama Araçları.....	37
3.4.1. Tanıtıcı Bilgi Formu	37
3.4.2. Beck Depresyon Ölçeği	37
3.4.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği.....	38
3.5. Verilerin Toplanması.....	39
3.6. Verilerin Analizi	39

BÖLÜM IV

BULGULAR

4. BULGULAR VE YORUMLAR	40
4.1. Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babaların Bazı Demografik Değişkenlere Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	40
4.2. Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babaların Bazı Demografik Değişkenlere Göre Depresyon Düzeyleri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	46
4.4. Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babaların Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Depresyon Düzeylerini Yordama Gücünü Gösteren Bulgular	52

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA Ve ÖNERİLER

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	54
5.1. Sonuç	54
5.2. Tartışma	55
5.3. Öneriler.....	66

KAYNAKLAR	68
EKLER.....	84
Ek-1.Tanıtıcı Bilgi Formu	84
Ek-2. Beck Depresyon Ölçeği	85
Ek-3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	87
Ek-4. Çalışmanın Uygulandığı Kurumların Listesi.....	89
Ek-5. Beck Depresyon Ölçeği Kullanım İzni	90
Ek-6. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Kullanım İzni	91
Ek-7. İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Yazısı	92

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Ailelere İlişkin Demografik Bilgiler	36
Tablo 2: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Anne ya da Baba Olma Durumuna Göre Sosyal Destek Algısı t Testi Sonuçları	40
Tablo 3: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Yaşlarına Göre Sosyal Destek Algısı t Testi Sonuçları.....	41
Tablo 4: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Medeni Durumuna Göre Sosyal Destek Algısı Mann Whitney-U Testi Sonuçları	42
Tablo 5: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Eğitim Durumuna Göre Sosyal Destek Algısı Varyans Analizi Sonuçları.....	42
Tablo 6: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Gelir Düzeyine Göre Sosyal Destek Algısı Varyans Analizi Sonuçları	43
Tablo 7: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Sosyal Destek Algısı Varyans Analizi Sonuçları ...	44
Tablo 8: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Sahip Oldukları Çocukların Yaşlarına Göre Sosyal Destek Algısı t Testi Sonuçları	44
Tablo 9: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Sahip Oldukları Çocukların Cinsiyet Durumuna Göre Sosyal Destek Algısı t Testi Sonuçları	45
Tablo 10: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Sahip Oldukları Çocukların Özel Eğitim Alma Süresine Göre Sosyal Destek Algısı Varyans Analizi Sonuçları	46
Tablo 11: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Anne ya da Baba Olma Durumuna Göre Depresyon Düzeyleri t Testi Sonuçları	46
Tablo 12: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Yaşlarına Göre Depresyon Düzeyleri t Testi Sonuçları	47

Tablo 13: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Medeni Durumuna Göre Depresyon Düzeyleri Mann Whitney-U Testi Sonuçları	48
Tablo 14: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Eğitim Durumuna Göre Depresyon Düzeyleri Varyans Analizi Sonuçları	48
Tablo 15: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Gelir Düzeyine Göre Depresyon Düzeyleri Varyans Analizi Sonuçları	49
Tablo 16: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Depresyon Düzeyleri Varyans Analizi Sonuçları ...	50
Tablo 17: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Sahip Oldukları Çocukların Yaşlarına Göre Depresyon Düzeyleri t Testi Sonuçları	50
Tablo 18: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Sahip Oldukları Çocukların Cinsiyet Durumuna Göre Depresyon Düzeyleri t Testi Sonuçları	51
Tablo 19: Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne Babaların Sahip Oldukları Çocukların Özel Eğitim Alma Süresine Göre Depresyon Düzeyleri Varyans Analizi Sonuçları	51
Tablo 20: Sosyal Destek Algısı ile Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişki Sonuçları.	52
Tablo 21: Sosyal Destek Algısının Depresyon Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Sonuçları	53

ÖZET

Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babaların Algılanan Sosyal Destek ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı; özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların algılanan sosyal destek ve depresyon düzeylerini bazı demografik değişkenler açısından incelemek ve sosyal destek algısının depresyon düzeyini yordayıp yordadığını tespit etmektir. Bu amaçla araştırmada özel öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların anne-babalarına Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve ailelere ilişkin demografik bilgiler için Tanıtıcı Bilgi Formu kullanılmıştır.

Araştırmada, iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan özel öğrenme güçlüğü tanısı alan 6-18 yaş arasındaki çocukların anne-babaları, araştırmanın grubunu ise rehberlik ve araştırma merkezleri ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden özel öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuğa sahip 175 gönüllü anne-babalar oluşturmuştur.

Veriler, bilgisayar ortamında SPSS 20.0 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma bulgularına göre; anne-babaların cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi ve sahip oldukları çocuk sayısına göre algılanan sosyal destek düzeyleri arasında; gelir düzeyi ve eğitim durumuna göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Ayrıca anne-babaların algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyleri arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu, sosyal destek düzeylerinin depresyon düzeylerini %11 oranında yordadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Algılanan Sosyal Destek, Depresyon

ABSTRACT

Investigation of Relationships Between Perceived Social Support and Depression Levels of Parents Having Children with Specific Learning Disability

The purpose of this research; to investigate the perceived social support and depression levels of parents with special learning difficulties in terms of some demographic variables and to determine whether the social support perception predicts the level of depression. For this purpose, Multidimensional Perceived Social Support Scale, Beck Depression Scale and Demographic Information Form for demographic information related to parents were used for the parents of children who were diagnosed as having special learning difficulties in the research.

In the study, a relational screening model was used to determine the presence and / or extent of interchange between two or more variables. 175 volunteer parents who have a child with a special learning disability who continue to study and rehabilitate centers and guidance and research centers with the parents of children aged between 6 and 18 who are aware of the special learning difficulty living in the universe of İzmir Metropolitan Municipality formed.

The data were analyzed using SPSS 20.0 (Statistical Package for the Social Sciences) package program. According to the study findings; the level of social support perceived by the parents' gender, educational status, level of income and the number of children they have; there was a significant difference between levels of depression according to income level and education level. It was also found that parents had a negative and significant relationship between perceived social support and depression levels and that social support levels predicted depression levels by 11%.

Key Words: Specific Learning Disability, Perceived Social Support, Depression

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar bulunmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Ebeveyn rollerine geçiş dönemi olan hamilelik döneminde eşler heyecanla yeni doğacak çocuklarını beklerler. Yapılan bütün hazırlıklar normal doğum ve bebek içindir. Ebeyenlerin temel sorumluluğu; çocuklarını fiziksel, psikolojik ve zihinsel açıdan sağlıklı büyütmektir. Anne ve baba dışında kalan diğer aile bireylerinin de beklentisi aynı yöndedir (Şendil ve Balkan, 2005).

Bir bebeğin doğması ile beraber anne ve babanın hayatında yeni bir dönem başlar. Her anne baba çocuk sahibi olmayı istediklerinde ve çocukları olacağını öğrendiğinde doğacak çocuklarının “mükemmel” olması isteğine yönelik hayaller kurarlar. Yetersizliği olan bir çocuğun doğması veya daha sonraki yıllarda çocukta yetersiz oluşması ile anne babaların çocukları ile ilgili kurdukları hayaller yıkılır (Varol, 2005). Böyle bir durumla karşılaşıldığında hissedilen acı, çok sevilen birinin kaybedilmesi karşısında duyulan acıyla benzerdir. Depresyon genellikle acı çekme sürecinden sonra ortaya çıkmaktadır. Genellikle anne-babalara yüklendikleri sorumlulukların fazla geldiği ve ebeveynlerin yüklenen bu sorumluluklarla her şeye güçlerinin yetemeyeceği inancı ile depresyona girdikleri görülmektedir (Darıca, 2005). Ailede maddi problemlerin artması, evlilikle ilgili sıkıntıların yaşanması, diğer insanlarla iletişim problemlerinin oluşması ve çocuğun geleceğine yönelik kaygı duyulması bu depresyonun nedenleri olarak görülmektedir (Küllü, 2008).

Ailelerin çocuklarının özel gereksinimli olması dolayısıyla yaşamış oldukları gerginlik; çocukları ile sağlıklı iletişim kuramama, çocuklarına yönelik gerçekçi olmayan beklentiler oluşturma gibi tutumlar geliştirmelerine neden olduğu görülebilmektedir. Özel gereksinimli çocuğa sahip ailenin, çocuklarının bu durumuna uyum sağlamalarını kolay hale getiren faktörlerden biri, ailenin ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamaya ve ailenin yaşadığı problemlerin üstesinden

gelmesine yardımcı olacak destek hizmetlerini sağlamaktır. Bu durumda özel gereksinimi olan çocuğun ailede yaratmış olduğu etkiyi anlayabilmek için, ailenin sosyal destek sisteminin incelenmesi gerekmektedir (Kavak, 2007).

Özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin değişen yaşamlarına uyum sağlayabilmek için farklı stratejiler kullandıkları ve bu uyum sürecinin birçok faktörden etkilendiği görülmektedir. Ailelere bu uyum sürecinde yardım etmek, aileler için destek programları oluşturmak, ailelerin bilgilendirilmesini ve yasal düzenlemelerin yapılması sağlamak onların bu sürece adapte olmalarını kolaylaştıracaktır (Oğuz, Toros, Yazgan İnanç, 2004). Fakat bu düzenleme ve yardımların yapılabilmesi için anne-babaların duygularını, gereksinimlerini, yaşadıklarını ve onları etkileyen etkenleri bilmek gerekir (Küllü, 2008).

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel gereksinimli bireyler şu şekilde tanımlanmaktadır. "Özel eğitim gerektiren birey; çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi ifade etmektedir" (26184 sayılı Resmi Gazete, 2006). Aynı yönetmelikte özel gereksinimli bireyler şu şekilde sınıflandırılmaktadır: Zihinsel yetersizliği olan bireyler, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bireyler, duygusal ve davranış bozukluğu olan bireyler, görme yetersizliği olan bireyler, işitme yetersizliği olan bireyler, otizmlili bireyler, ortopedik yetersizliği olan bireyler, süregelen hastalığı olan bireyler, üstün yetenekli bireyler, dil ve konuşma güçlüğü olan bireyler, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bireyler ve özel öğrenme güçlüğü olan bireyler. Bu bireyler farklı özelliklere sahip özel gereksinimli bireylerin tümünü kapsamaktadır.

Bu araştırmada yukarıda belirtilen özel gereksinimli bireyler içerisinde bulunan özel öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların anne-babalarının depresyon ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki ele alınacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğa sahip olan anne-babaların algılanan sosyal destek ve depresyon düzeylerini bazı demografik değişkenler açısından incelemek ve sosyal destek algısının depresyon düzeyini yordayıp yormadığını tespit etmek amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Özel gereksinimli çocuğa sahip olan ailelerin, daha açık iletişim kurmayı öğrenmeleri, destek gruplarına katılmaları, psikolojik destek ve bilgi desteği şeklinde profesyonel yardım almaları ve sosyal destek ağlarını geliştirmeleri gibi faktörler, yaşanan kriz durumu ve stres ile başa çıkmayı kolaylaştırmaya ve aile direncini güçlendirmeye yardımcı olmaktadır (Havens, 2005). Bununla beraber, yakın çevrelerinden destek görmeleri, anne babaların özel gereksinimi olan çocuklarının durumuna başarılı bir biçimde uyum sağlamasını ve ailenin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamalarını kolaylaştırmaktadır (Kaner, 2003). Bu sebeple ebeveynlerin özel gereksinimi olan çocuklarının durumuna uyum sağlayabilmeleri için çocuğun ve ailenin ihtiyaçlarını karşılamaya yardım edecek, çocuğun yetersizliği ile ilgili sorunların azaltılmasını ve ailenin bu sorunlarla başa çıkabilmesini kolaylaştıracak destek hizmetlerini sağlamak gerekir.

Özel eğitim alanında son zamanlarda yapılan çalışmalar, özel gereksinimli çocuklara yönelik hizmetlerin yalnızca özel gereksinimli çocuğa sunulan hizmetlerle sınırlı kalmadığı, bir sistem olan ailede öncelik olarak ailedeki bireylerin gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimlere göre aileye hizmet verilmesi düşüncesini ön plana çıkarmıştır.

Alanyazın incelendiğinde özel öğrenme güçlüğü olan çocukların ebeveynleri ile ilgili yapılmış çok az araştırmaya rastlanılmakla birlikte; depresyon düzeylerini ve sosyal destek algılarını bir arada inceleyen çalışmaya rastlanılmamıştır. Atalay (2013), özgül öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğa sahip annelerin algılanan sosyal destek düzeylerinin ve stresle başa çıkma tutumlarının incelenmesi, Büyükçakmak (2015), özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların ebeveynleri ile özgül öğrenme

güçlüğü tanısı almamış çocukların ebeveynlerinin duygu dışavurumları ve anksiyete düzeylerinin karşılaştırılması, Günay (2017), özgül öğrenme güçlüğü tanılı çocuklarda ve ebeveynlerinde yaşam kalitesi ve komorbiditenin etkisinin değerlendirilmesi bu çalışmalardan bazılarıdır. Bu doğrultuda yapılan bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulguların, ailelere yönelik eğitim, psikolojik danışma, rehberlik ve gerekli destek çalışmalarının daha işlevsel hale getirilmesine, dolayısıyla özel öğrenme güçlüğü olan çocukların eğitimi ve yaşam kalitelerinin artırılmasına ayrıca alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Problem Cümlesi

Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyleri bazı demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermekte midir, sosyal destek algısının depresyon düzeyini yordama gücü nedir?

1.5.Alt Problemler

1. Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların algıladıkları sosyal destek düzeyleri;

- a) Anne ya da baba olma durumuna,
- b) Anne ve babanın yaşlarına,
- c) Anne ve babanın medeni durumuna,
- d) Anne ve babanın eğitim durumuna,
- e) Ailenin gelir düzeyine,
- f) Ailenin çocuk sayısına,
- g) Çocuğun yaşına,
- h) Çocuğun cinsiyetine,
- i) Çocuğun özel eğitim alma süresine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların depresyon düzeyleri;

- a) Anne ya da baba olma durumuna,
- b) Anne ve babanın yaşlarına,
- c) Anne ve babanın medeni durumuna,

d) Anne ve babanın eğitim durumuna,
 e) Ailenin gelir düzeyine,
 f) Ailenin çocuk sayısına,
 g) Çocuğun yaşına,
 h) Çocuğun cinsiyetine,
 i) Çocuğun özel eğitim alma süresine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

3. Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların algılanan sosyal destek düzeylerinin depresyon düzeylerini yordama gücü nedir?

1.6. Sayıtlılar

Bu araştırmada özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların ölçek maddelerini gerçek duygu ve düşüncelerine göre cevapladıkları varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

Araştırma; İzmir Büyükşehir Belediyesinin Konak, Karabağlar, Çiğli, Karşıyaka ve Buca ilçelerinde ek-4'te verilen kurumlarda özel eğitim hizmeti alan, özel öğrenme güçlüğü tanısından başka tanılanması bulunmayan çocuğa sahip anne-babalar ile 2017- 2018 yılları arasında sınırlıdır.

1.8.Tanımlar

Özel Öğrenme Güçlüğü: Bireyin normal veya normalin üzerinde bir zekâ düzeyine sahip olmasına, beyinle ilgili herhangi bir rahatsızlığı ve duyuşal yetersizliği olmamasına rağmen; okuma, okuduğunu anlama, yazma, dinleme, akıl yürütme, matematik becerilerini kazanma ve bu becerilerin kullanılmasında ciddi güçlükler olması; ayrıca kendini yönetme, sosyal uyum problemleri ile yaşı ve zekâsının altında performans göstermesi durumudur (Korkmazlar, 2003).

Depresyon: Derin üzüntü ve duygulanımla beraber; konuşma, hareketlerde yavaşlama, değersiz, güçsüz, isteksiz, karamsar hissetme ve intihar etme gibi düşünceleri içeren bir sendromdur (Çalık ve Aktaş, 2011).

Algılanan Sosyal Destek: Aile, arkadaş ve/ veya toplumun üyelerinden sağlanan bakım, değer ve/veya rehberlik algısı ya da yaşantısıdır (Steese vd., 2006).

1.9. Kısaltmalar

ANOVA	: Analysis of Variance (Varyans Analizi)
BDE	: Beck Depresyon Envanteri
ÇASDÖ	: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği
DSM	: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı)
IDEA	: Individual with Disabilities Educational Act) Engelli Bireyler Eğitim Yasası)
MMPI	: Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri
ÖÖG	: Özel Öğrenme Güçlüğü

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde özel öğrenme güçlüğü, depresyon, algılanan sosyal destek ile ilgili kuramsal bilgiler ve bu konularla ilgili yapılan çalışmalar yer almaktadır.

2.1. ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

2.1.1. Öğrenme ve Özel Öğrenme Güçlüğü Kavramlarının Tanımları

Öğrenme kavramı, “kişinin çevresiyle belli düzeydeki etkileşimleri sonucu oluşan nispeten kalıcı davranış değişmesi” olarak tanımlanmaktadır. Farklı bir tanıma göre öğrenme; bireylerin davranışlarında ve bilgilerinde önceki deneyimlerine ilişkin ortaya çıkan uzun süreli kalıcı değişikliklerdir (Altuntaş, 2010). Öğrenme üzerinde durulan ortak noktalar, öğrenmenin bir süreç olduğu ve davranışlarda meydana gelen değişiklik olduğu söylenebilir. Öğrenme sürecinde birey herhangi bir nedenle zorluk yaşayabilir ve bireylerin öğrenme sürecinde yaşadıkları zorluklar “öğrenme güçlüğü” kavramını ortaya çıkarır (Soysal, Koçkar, Erdoğan, Şenol, Gücüener, 2001).

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre özel öğrenme güçlüğü olan birey: Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi ifade eder (26184 sayılı Resmi Gazete, 2006).

Özel öğrenme güçlüğüne ilişkin Engelli Bireyler Eğitim Yasası (IDEA) tarafından yapılan en geçerli tanımı şu şekildedir: Öğrenme güçlüğü; anlamada veya konuşulan ya da yazılan dilin kullanımındaki temel psikososyal süreçlerin biri veya daha fazlasında meydana gelen ve dinleme, düşünme, konuşma, okuma, yazma, heceleme veya matematiksel hesaplamaları yapma becerisini belirgin şekilde

etkileyen bozukluklardır. Bu kavram; algı bozuklukları, beyin hasarı, minimal beyin disfonksiyonu, disleksi ve gelişimsel afaziye kapsamaktadır. Bu terimin görme, işitme veya motor engellilik, zihinsel gerilik, duygusal rahatsızlık, çevresel, kültürel ya da ekonomik olumsuzlukların sonucu olan bir öğrenme problemini içermediği belirtilmiştir (Kavale ve Forness, 2000).

2.1.2. Özel Öğrenme Güçlüğü Kavramının Gelişimi

“Özel öğrenme güçlüğü” ilk olarak 1877 yılında Kussamaul tarafından “kelime körlüğü” terimi olarak ortaya atılmıştır. Kussamaul kelime körlüğü terimini ortaya atmadan önce öğrenmede problem yaşayan bireyler zihinsel engelli olarak tanımlanmaktaydı. Kussamaul ise bu güçlükleri bireyde görme, zihin ve konuşma becerilerinde herhangi bir sorun olmamasına rağmen yazıları görememe olarak tanımlamıştır (Melekoğlu, 2015). Berlin tarafından 1887 yılında disleksi teriminin ortaya konulmasıyla yapılan çalışmalar yeni bir boyut kazanmıştır. Berlin disleksiye yazılı ve basılı sembollerin yorumlanmasında ortaya çıkan güçlükler olarak tanımlamıştır (Şenel, 1995).

1963 yılında ise Kirk tarafından “Özel öğrenme güçlüğü” terimi kullanılmıştır. Kirk’e göre özel öğrenme güçlüğü, zekâ geriliği, algı yoksunluğu veya kültürel ve eğitimsel faktörlerden kaynaklanmayan bir bozukluktur. Kirk; öğrenme güçlüğünde ortaya çıkabilecek geriliklerin konuşma, dil, okuma, yazma, matematik gibi konularda yaşanabileceğinin üzerinde durmuştur. Ayrıca bozuklukların beyinsel fonksiyon bozukluğu, duygusal veya davranışsal rahatsızlıklar sonucu oluştuğunu belirtmiştir (Courtad ve Bakken, 2011).

Özel öğrenme güçlüğü ilk defa 1975 yılında ABD’ de çıkartılan PL 94-142 Tüm Özürlü Çocuklar İçin Eğitim yasası içerisinde yer almıştır (Şenel, 1995). Özel öğrenme güçlüğü’nün tanı kriterlerinin belirlenmesi ve özel öğrenme güçlüğü tanılı öğrencilerin eğitim olanaklarının artması ve geliştirilmesi ile birlikte özel öğrenme güçlüğü tanısı alan öğrencilerinde sayısı da artış göstermiştir. Özel gereksinimli bireylerin toplam sayısına bakıldığında yaklaşık yarısının özel öğrenme güçlüğü tanılı bireylerden oluştuğu söylenebilir (Flanagan, Ortiz ve Alfonso, 2013).

2.1.3. DSM-V'e göre Özel Öğrenme Güçlüğü

Amerikan Psikiyatri Birliği (2014) tarafından yayınlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'nın beşinci baskısı olan DSM-5'e göre özel öğrenme güçlüğü tanısı koyarken şu özellikler dikkate alınır:

A. Gerekli girişimlerde bulunulmasına rağmen en az altı ay süreyle devam eden, aşağıdaki belirtilerden en az birinin görülmesiyle belirlenen, öğrenme ve okul becerilerini kullanma güçlükleri:

1. Kelime okumada yaşanan güçlük: Kelime okumanın hatalı veya yavaş olması ayrıca çok çaba gerektirmesi,
2. Okuduğunu anlamada yaşanan güçlük: Okumanın düzgün olmasına rağmen okumadaki sırayı ve çıkarımları anlayamama,
3. Harfleri söyleme/ yazmada yaşanan güçlük: Ünlü veya ünsüz harf ekleme, çıkarma veya harflerin yerlerini değiştirme,
4. Yazılı anlatımda yaşanan güçlük: Cümleleri yazarken birden fazla dilbilgisi veya noktalama yanlışları yapabilme, görüşlerini yazılı bir şekilde aktarırken anlatımın açık olmaması,
5. Sayı algısı, sayı gerçekleri ya da hesaplamada yaşanan güçlükler: Sayılar arasındaki ilişkileri kavrayamama, tek basamaklı işlemleri yaparken bile parmak hesabı yapma, hesaplama işlemlerinin üstesinden gelememe,
6. Akıl yürütmede yaşanan güçlük: Nicel problemleri çözebilmek için matematik kavramlarını veya işlemlerini uygulamakta sıkıntı yaşanması.

B. Etkilenmiş olan okul becerileri, bireysel bir şekilde yapılan başarı ölçümleri ve klinik değerlendirmeye doğrulandığı üzere, bireyin kronolojik yaşına göre beklenen düzeyden dikkate değer şekilde ve ölçülebilir derecede altında bulunmaktadır.

C. Özel öğrenme güçlüğü okul yıllarında başlamaktadır fakat okul becerileriyle ilgili gerekler bireyin yeterliliğini aşmadıkça tam olarak kendini belli etmeyebilir.

D. Özel öğrenme güçlükleri, anlıksal yetiyitimleri, düzeltilmemiş görme veya duyma keskinliği, diğer ruhsal ve sinirsel bozukluklar, ruhsal-toplumsal güçlükler, okulda kullanılan dilin bilinmemesi veya eğitsel yönergelerin eksikliği ile daha iyi açıklanamaz.

DSM-V de özel öğrenme güçlüğü ağır olmayan, orta ve ağır olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Bu gruplar şu şekilde tanımlanmıştır.

Ağır olmayan özel öğrenme güçlüğü: Eğitsel birkaç alanda öğrenme becerilerinde bazı güçlükler bulunmaktadır, fakat okul yıllarında uygun yerleştirme yapılırsa veya yeterli destek sağlanılırsa, bireyin bu durumu telafi edebilir.

Orta derecede özel öğrenme güçlüğü: Eğitsel birkaç alanda öğrenme becerilerinde belirgin güçlükler bulunmaktadır, bu nedenle okul yıllarında özel eğitime ara vermeden birey yeterlik sağlayamayacak gibi görünmektedir. Bu nedenle bireyin günün bazı kısımlarında desteklenmesi gerekir.

Ağır derecede özel öğrenme güçlüğü: Eğitsel birkaç alanda öğrenme becerilerinde ağır güçlükler bulunmaktadır, bu nedenle birey okul yıllarının genelinde bireyselleştirilmiş özel eğitim almadan bu becerileri öğrenmesi zor görünmektedir. Ev, okul veya iş yerinde uygun yerleştirmeler yapılması veya desteklenmesi durumunda bile birey tüm etkinlikleri etkin bir biçimde tamamlayamayabilir.

2.1.4. Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Öğrencilerin Problem Yaşadığı Alanlar

Özel öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuklar okuma, yazma, matematik, dil gelişimi ve psikososyal alanlarında problemler yaşamaktadırlar. Aşağıda yaşadıkları bu problemlere değinilmiştir.

2.1.4.1 Okuma Becerilerinde Yaşanılan Problemler

Özel öğrenme güçlüğü tanılı öğrencilerin %90'ı okuma becerilerinde sorun yaşamaktadır (Bender, 2012). Özel öğrenme güçlüğü tanılı öğrencilerde okuma becerilerinde yaşadıkları problemlerin ortaya çıkmasındaki temel sebepler özel

öğrenme güçlüğü olan çocukların yeterli dil becerilerine sahip olmamaları, görsel ya da işitsel işlemlerde yavaşlık, ses bilgisel farkındalıkta eksiklik, okumanın bir amaç doğrultusunda kazanılması gerektiği bilgisine sahip olmama, metinde geçen önemli bilgilere odaklanamama, harfler ile konuşma arasındaki bağı kuramama olduğu söylenebilir (Çakıroğlu, 2015).

Özel öğrenme güçlüğü tanıli bireylerin en sık yaptıkları okuma hataları şu şekildedir: Sözcüğü yanlış okuma, harf, hece ya da sözcük atlama veya ekleme, kelimeyi hecelere ayırırken hata yapma, bazı harfleri karıştırma (d-b, p-d, s-ş karışımı gibi), metin veya cümle içerisinde kelimelerin yerlerini değiştirerek okuma, okuma sırasında noktalama işaretlerine dikkat etmeme (Çaycı ve Demir, 2006; Guiliani ve Pierangelo 2006; Baydık, 2011; Çakıroğlu, 2015).

Özel öğrenme güçlüğü tanıli bireylerin okudukları metinleri anlamada yaşadığı problemler ise; okuduğu metinlerde yer alan kahramanları tespit edememe veya olmayan kahramanlar ekleme, metni oluşturan olayları sıralayamama, metinde geçen olayların nerede, ne zaman geçtiği ile ilgili bilgileri karıştırma, okuduğu metin ile ilgili neden sonuç ilişkisini kuramama, okuduğu metnin ana fikrini belirleyememe olduğu söylenebilir (Pesa ve Somers, 2007; Baydık, 2011).

2.1.4.2. Yazma Becerilerinde Yaşanılan Problemler

Yazı, zihinde oluşan düşünceleri aktarabilmek amacıyla belirli sembol ve işaretlerin kurallara uygun olarak kullanılmasıyla elde edilen ürünün aktarılmasıdır (Akyol, 2000). Yazma, kısa süreli bellek, motor beceriler, alıcı ve ifade edici dil becerileri gibi alanlarla birlikte ortaya konulan bir beceridir (Pierangelo ve Giuliani, 2006). Özel öğrenme güçlüğü tanıli bireylerin yazma becerisini ortaya koyan bu farklı gelişim alanlarında yaşadıkları güçlükler yazma becerilerinin gelişimini de olumsuz etkilemektedir.

Öğrenme güçlüğü tanıli öğrencilerin yazma alanında yaşadıkları güçlükler şu şekilde özetlenebilir: Kalem uygun tutamama, kelime yazarken harfler arasında fazla boşluk bırakma ya da harfleri iç içe yazma, cümle yazarken kelimeler arasında

uygun boşluk bırakamama, kelimeler arasında fazla boşluk bırakma ya da kelimeleri bitişik yazma, el yazısının bozuk ve okunmasının güç olması, yazma hızının çok yavaş olması, paragraflar arası uygun boşluğun bırakılmaması, yazılarda genelde devrik cümlelerin kullanılması, imla kurallarına dikkat edilmemesi, bazı harflerin (d-b, p-b, c-ç, s-ş gibi) ters yazılması, yazılı olarak kendilerini ifade edememe ya da yazılı anlatımda zorlanma gibi durumlarda yaşanan güçlükler (Pierangelo ve Giuliani, 2006; Akçin, 2009).

2.1.4.3. Matematik Becerilerinde Yaşanılan Problemler

Özel öğrenme güçlüğü tanıli bireylerin problem yaşadıkları bir diğer alan ise matematik becerileridir. Matematik becerilerinde güçlük yaşayan öğrencilerde görülen özelliklerde şu şekilde sıralanabilir: şekilleri kopya edememe, sayısal işaretleri karıştırma ve yazmada zorlanma, rakamları karıştırma (6 ile 9, 4 ile 7 gibi) ve yazarken zorlanma, sayıları sırasıyla okuyamama, sayıların niteliksel ve niceliksel ilişkilerini kavrayamama, matematik işlemlerin gerektirdiği becerileri karıştırma, bellek problemleri yaşama, matematiksel kavramları karıştırma, problemleri anlayamama, problemlerde işlem sırasını karıştırma, gün, hafta, ay, yıl bilgilerini kazanamama, saati okumada sıkıntı yaşama şeklinde yaşanan güçlüklerdir (Geary ve Hoard, 2001).

2.1.4.4. Dil ve Konuşma Becerilerinde Yaşanılan Problemler

Özel öğrenme güçlüğü tanıli çocukların hepsinin dil gelişiminde problemler bulunmasa da dil gelişimindeki gecikme ve dilin uygun kullanılamaması bu çocuklarda görülen özelliklerdendir (Silliman ve Scott, 2006). Özel öğrenme güçlüğü tanıli olan çocukların dil alanında yaşadığı diğer problemlerde şu şekilde özetlenebilir: Alıcı dilin yavaş gelişmesi, karmaşık cümleleri anlayamama, çoğul kelimeleri, zamirleri, fiilleri doğru kullanamama, konuşmada kısa cümlelerin kullanılması ve söz diziminde hataların yapılması, ima, deyim, atasözü gibi konuşma sırasında başvuru ve mecaz anlam içeren sözcükleri, cümleleri ve benzetmeleri anlayamama (Turan ve Yükselen, 2004; Yüksel, 2012).

2.1.4.5. Psiko-sosyal Problemler

Öğrenme güçlüğü olan çocuklar normal veya normalin üzerinde zekaya sahip olmalarına rağmen yaşadıkları çeşitli sorunlar nedeniyle okuma, yazma veya matematik gibi akademik becerileri kazanmada güçlük yaşarlar (Korkmazlar, 1999). Öğrenme güçlüğü olan çocukların akademik becerileri kazanmada yaşadıkları bu güçlükler kendilerini yaşıtlarından farklı hissetmeye ve çevresiyle olan ilişkilerinin bozulmasına ve duygusal sorunlar yaşamalarına neden olabilir (Erden, Kurdoğlu ve Uslu, 2002).

Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklarda görülebilen psikososyal problemler şu şekilde özetlenebilir: Akademik becerilerde var olan yetersizlik nedeniyle kendilerinin başarılı olabileceğine dair öz yeterliliğin düşük olması, okulda ya da çevrelerinde yaşadıkları ya da yaşayabilecekleri başarısızlıklar nedeniyle kendilerini kabul etme ve kendilerine karşı olan benlik saygılarının düşük olması, özel öğrenme güçlüğü olan çocuğun sahip olabileceği bazı problemler nedeniyle yaşıtlarıyla etkileşime girememesi ve bu nedenle sosyal becerilerinin yetersiz olması, özel öğrenme güçlüğü olan çocukların kendilerini geri çekmeleri ve içe kapanıklık yaşamaları, depresyon yaşamaları, akademik becerilere veya yaşıtlarına karşı geliştirdikleri kaygı problemleri (Yıldız, 2004; Deniz, Yorgancı ve Özyeşil, 2009; Elemek, 2008;).

2.2. DEPRESYON

2.2.1. Depresyon Kavramının Tanımı

Depresyon, derin üzüntülü bir duygu durumu içerisinde kişinin düşünce, konuşma ve hareketlerinde yavaşlama, değersizlik, güçsüzlük, isteksizlik, karamsarlık duygu ve düşünceleri ile fizyolojik işlevlerde yavaşlama gibi belirtiler yaşadığı bir sendrom olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 2004). Depresyon, kişide birtakım bozukluklar sonrasında gelişen ruhsal çökkünlük durumunun var olmasıdır. Gelip geçici kötü bir duygusal durumdan ya da üzüntüden çok, kişinin ileri derecede ruhsal çökkünlük yaşayıp hissettiği, oldukça uzun süreli bir dönemi kapsayan ruhsal durumdur (Koroğlu, 2006).

2.2.2. Depresyonun Nedenleri

Depresyonun nedenleri ile ilgili genel kanı depresyonun sebeplerinin çoğul faktörlü olduğudur. Depresyon, genetik, biyolojik ve psikososyal ve psikodinamik etkenlerin birbirleriyle etkileşimi sonucu oluşabilmektedir (Ünal vd., 2002).

Depresyonun biyolojik, biyo-kimyasal, psikososyal, psikoanalitik ve psikodinamik nedenleri aşağıda açıklanmıştır.

A. Biyolojik Nedenler

Depresyonun biyolojik temelli nedeninin başında kalıtım olduğu belirtilmektedir. Kalıtım faktörünün ailedeki depresyona etkisinin incelendiği aile ve kalıtım ile ilgili araştırmalar duygu durum bozukluğu olan bireylerin birinci dereceden akrabalarında da depresyon geçirme riskinin yüksek olduğunu göstermektedir. Depresif bir anne ya da babayla yaşamak veya ebeveynlerden birisi depresyonda olduğu için gerekli maddi-manevi besini alamamak depresyona zemin hazırlayabilir (Öztürk, 2004).

B. Biyo-kimyasal Nedenler

Depresyonun biyo-kimyasal sebeplerinin nöroadrenalin ve serotonin eksikliğinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Bu nedenler hem nörotransmitterlerin az olması hem de birbirleriyle olan dengeleriyle ilgili de görünmektedir (Alper, 1999).

C. Psikososyal Nedenler

Bireylerin yaşadığı ciddi ekonomik problemler, ailedeki bunalımlar, iş yaşamındaki çatışmalar ve yaptığı işte doyuma ulaşamama, emekli olma, işten ayrılma, sevgi objesinin kaybedilmesi, fiziksel sağlığın bozulması, benliğin incinmesi ve daha birçok fiziksel veya psikososyal olay depresyonun ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Sayıl, 2000). Güç yaşam olayları ruhsal hastalıkların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Birçok kişi olumsuz yaşam olayları yaşadığı halde depresyona girmemektedir. Ruhsal açıdan önemli olan yaşanan olayın kendisinden ziyade o olayın o kişi tarafından algılanma biçimidir (Sevinç, 2009; Ünal ve Özcan, 2000).

D. Psikoanalitik ve Psikodinamik Nedenler

Depresyonla yas süreci arasında pekçok benzerlik bulunmaktadır. Bir yakınıni kaybeden bireyde yas tutma sürecinde genellikle depresyonda görülen belirtilere (derin üzüntü, iştah kaybı, durgunluk, isteksizlik, ağlama nöbetleri, uykusuzluk, yaşamdan eskisi gibi zevk alamama) rastlanılmaktadır. Ancak bu belirtiler genellikle birkaç hafta veya ay ile sınırlıdır. Depresyonda ise gerçek bir kayıp olabilmekle beraber, çoğu zaman imgesel bir kayıp duygusu görülür. Bu yitim duygusuyla ortaya çıkan öfke ve nefreti kendisine yönelten bireyde değersiz ve suçlu hissetmeyle beraber depresyon gelişir (Öztürk, 2004).

2.2.3. Depresyonun Belirtileri

Depresyonlu hastalarda depresif duygu durum, iştahın azalması, hiçbir şeyden zevk almamak, kilo kaybedilmesi, uyku sorunu ya da aşırı uyuma, psikomotor bozukluk, yorgunluk, değersizlik düşünceleri, ağlama, iş hayatında sorunlar yaşama, sosyal yaşamdan kopma, odaklanma güçlüğü, cinsel isteksizlik, beden imgesinin değişimi, intihar düşünceleri gibi belirtiler görülmektedir (Ertekin ve Tel, 2012).

Depresyon belirtileri bilişsel, duygusal, davranışsal ve fizyolojik belirtiler olarak dört ana başlıkta incelenebilir.

2.2.3.1. Bilişsel Belirtiler

Bilişsel belirtilerin belirgin özelliği düşüncelerdeki olumsuzluklar ve çarpıtmalardır. Birey, zihinsel işlev yavaşlamadığı halde dikkatini yoğunlaştırmada yaşanan güçlüklerinden şikâyet edilebilir. Kişi hem kendine, hem çevreye hem de geleceğe umutsuz bakış açısına bakmaya başlar, kendine yönelik olumsuz bir algı geliştirir, herkese yük olduğunu düşünür, yanlış giden herşeyden kendini sorumlu tutar ve sorumluluklarını yerine getiremediğini düşünerek suçluluk duyar (Öçalan, 2003).

2.2.3.2. Duygusal Belirtiler

Duygusal boyut depresyonun belirtilerinin en yoğun olduğu boyutlardan birisidir. Çökkün duygu durumu bu rahatsızlığın anahtar belirtisidir. Bu durum çoğu zaman çökkün olma, keder, umutsuzluk, çaresizlik, hayal kırıklığı veya hüznün olarak

tanımlanır. Elem, keder, hüznün ve hastanın ağırlaştığı duygusu aşağı yukarı bütün depresyonlarda ortak görülen belirtilerdendir. Hastaların duygu durumları gün içerisinde sürekli olarak değişkenlik gösterir. Sabah saatleri ile akşam saatleri arasında duygular arasında değişimler gözlemlenmektedir ve genellikle sabah saatleri depresif duyguların en yoğun olduğu zamanlardır. Akşama doğru ise duygularda kısmen düzelme olabilir (Aydın, 2004; Gezer, 2008).

2.2.3.3. Davranışsal Belirtiler

Depresyonla beraber hareketlerde azalma, yavaşlık ve isteksizlik oluşur.. Kişi çoğu zaman yeni bir davranışı başlatma veya sürdürme konusunda kendini güçsüz hisseder. Ağır depresyonda ise hareketlerdeki azalma ileri dereceye giderek hasta kamburu çıkmış bir biçimde oturarak donuk bir yüz ifadesiyle yere bakıyor olabilir. Kısık sesle ve aynı tonda tekdüze konuşur. Bazen de hareketlerdeki yavaşlama ve isteksizliğin tam tersine durmadan gezinme, sıkıntıyla ellerini ovuşturarak ve inleyip durma gibi huzursuzluk halleri de görülebilir (Sadock ve Kaplan, 2007).

2.2.3.4. Fizyolojik Belirtiler

Depresif hastalarda fizyolojik belirtiler arasında görülen ilk belirti uyku bozukluklarıdır. Depresyonda uykusuzluk (insomnia) ve aşırı uyuma da (hipersomni) görülebilmekle beraber genellikle uykusuzluk görülmektedir. Yaşanılan uykusuzluk problemleri; uykuya dalamama, uykuyu devam ettirememe veya sabahları çok erken uyanma şeklindedir. Genellikle iştah kaybı görülür ve hastada fark edilir düzeyde kilo kaybı oluşur. Bazen de iştah kaybının tersine aşırı iştah artışı da görülebilebilir. Cinsel istek kaybının oluşması da depresyondaki hastalarda çoğunlukla görülen bir belirtidir (Öztürk, 2004).

2.2.4. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerde Depresyon

Ailede özel gereksinimli bir çocuğun olması, o ailenin hayatında önemli bir yere sahip olmakta ve ailenin o zamana kadar devam ettirdiği yaşam tarzında dönüm noktası oluşturmaktadır. Aile her ne kadar duruma hazırlıklı olsa bile alışılmış

düzenleri hızlı bir şekilde değişmekte ve ailedeki bireyler bu değişikliklere uyum sağlamaya çalışmaktadır (Girli, Özekes, Sarısoy ve Yurdakul, 1998).

Yetersizlik durumu sadece çocuğu değil, aileyi ve yakın akrabaları da fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan etkileyerek ailenin çok boyutlu problem yaşamasına neden olur. Özel gereksinimli bir çocuğa sahip olan ebeyenler şok, reddetme, acı çekme, depresyon, suçluluk duyma, utanma ve kabullenememe duygularını yaşamakla birlikte hayatlarında oluşan değişikliklere uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Ayrıca aile oluşan problemlere çözümler arayarak, ne olacağı, ne yapacakları ve nasıl davranacaklarını bilmemenin kaygısını yaşamaktadırlar (Hawling ve Rutter, 1987). Çocuğun yetersizliği ne olursa olsun özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmak, bazı özel zorluklar oluşturmaktadır. Ailenin yaşam tarzı, psikolojik, maddi ve eğitim durumu, ailenin çevresi ve sosyal çevre ile olan ilişkileri çocuğun yetersizlik durumundan etkilenebilmektedir (Dönmez, Bayhan ve Artan, 2000).

Ebeveynler, alışması zor olan bu durum karşında stres ve kaygı yaşamakla beraber, günlük hayat gereksinimlerini yerine getirirken zorlanmakta, evliliklerinde ve kişiler arası ilişkilerinde gergin olmakta ve sorun yaşamaktadırlar. Ailenin yaşamış olduğu bu travmatik durum karşısında hissettiği suçluluk duygusu anne-babayı depresyona götürmektedir (Akçakın ve Erdem, 2001). Özel gereksinimli çocuğa sahip olan anne-babaların yaşamış oldukları duygusal zorlanma, çocuklarının durumuyla ilgili yeterli bilgiyi edinememe, başka insanlara bu durumu anlatmada çekilen zorluk, çocuğun tedavisi ve eğitimi konusunda birçok uzman kişiyle görüşme gerekliliği, çocuklarının durumuna uygun ve aynı zamanda iyi bir eğitim ortamını bulma gayretleri, daha çok zaman, para, enerji gereksinimi ve çocuklarının geleceğiyle ilgili kaygılar aileler için önemli stres kaynaklarını oluşturmaktadır (Kavak, 2007). Bu sayılan nedenlerden dolayı özel gereksinimli çocuğa karşı yüklenilen bu sorumluluklar anne-babayı depresyona itmektedir. Depresyona neden olabilecek faktörler hakkında bilgi edinmek, anne ve babaların yaşamış olduğu zorlukların veya mutsuzluğun nedenlerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir (Uğuz, Toros, İnanç, Çolakkadıoğlu, 2004).

2.3. ALGILANAN SOSYAL DESTEK

2.3.1. Sosyal Destek ve Algılanan Sosyal Destek Kavramı

Sosyal destek “bireyin sevilmesi, önemsenmesi, kendisine değer verilmesi, hayatında oluşan bir kriz ya da bir değişikliğin olumsuz sonuçlarını azaltabilmesi ve psikolojik sağlığının korunmasına fırsat sağlayan, çevresindeki kişiler tarafından sağlanan duygusal, fiziksel, bilgilendirici, manevi ve maddi yardım” olarak tanımlanmaktadır. (Meral ve Cavkaytar, 2012).

Sosyal desteğin bireye kendi duygularını anlamlı hale getirmesine yardım etme ve bu duyguları açıklama olanağı sağlama, bireyin kendi durumu hakkında başka bireylerden yararlı bilgi ve geribildirim almasını sağlama gibi yararları bulunmaktadır. Sosyal desteğin kişileri stresten ve yaşamın zararlı etkilerinden koruduğu öne sürülmüş ve stres kaynakları, sosyal destek ve sağlık arasındaki ilişkileri inceleyen pekçok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmaların genelinde, sosyal desteğin psikolojik ve fiziksel semptomlara karşı bireyi koruduğunu ispatlamak amaçlanmıştır (Görgü, 2005; Coşkun ve Akkaş, 2009).

Sosyal destek, yaşam sorunları, engelleri ve yaşamdaki sorumluluklar ile stresin birleştiği faaliyetlerin birbirleri arasındaki geçişini tanımlamaktadır. Sosyal destek ölçütleri üç kategoride toplanmaktadır. Birinci tip destek ölçütü olan ”sosyal ilişki” ölçütü; kişilerin grup içindeki uyumunu ve grup içi kişilerarası ilişkileri belirler. İkinci tip ölçüt olan; “alınmış destek”, kişinin özel bir zaman dilimi içinde, diğer kişilerden aldığını söylediği desteklerdir. Üçüncü tip destek ölçütü ise “algılanan destek”, kişinin ihtiyaç duyduğu zamanlarda bulabileceğine inandığı destektir (Floyd ve Wideman, 1995). Araştırmacıların konu olarak daha çok algılanan sosyal desteği hedef aldığı belirtilmektedir. Bunun nedeni ise, yaşam stresini dengelemeye ilişkin tahminler açısından algılanan desteğin alınan destekten daha önemli olmasıdır (Ayrancı, 2015).

Wu ve Mok (2007), Çin’de bedensel engelli bireylerin akıl sağlıkları üzerinde farklı tür sosyal desteğin etkilerini araştırmışlardır. Rastgele 204 bedensel engelli

örnekleme yürütülen çalışmada bedensel engelli bireylerde akıl sağlığının korunması açısından algılanan sosyal desteğin alınan sosyal destekten çok daha etkili olduğu görülmüştür.

2.3.2. Sosyal Destek Türleri

Sosyal destek sistemlerinin kişinin sosyal ve psikolojik problemlerinin çözümünde, önlenmesi ve tedavisinde, zor durumların üstesinden gelebilmesinde güçlü ve faydalı bir kaynak olduğu yapılan araştırmalarla ortaya koyulmuştur (Aydemir, 2015). Ancak sosyal desteğin yanlış türde verilmesi sosyal desteğe ihtiyaç duyan kişiye yardımcı olmayacak ve istenmeyen sonuçlar ortaya çıkarabilecektir. Bireylerin yaşadıkları stresin etkileri farklı gereksinimler ortaya çıkarmakta ve bu gereksinimler doğrultusunda birey farklı başa çıkma stratejilerine ihtiyaç duymaktadır. Sosyal destek sağlayan kişiler, stres yaşayan bireye sorunlarla baş edebilmesi için en etkili ve en doğru stratejiyi sunduklarında yararlı olabileceklerdir (Thoits, 1986).

Cohen ve Wills (1985), sosyal desteği dört boyutta ele almış ve şu şekilde açıklamışlardır:

a. Duygusal destek: Saygı duyulma, kabul görme, anlayış gösterilmeyle ilgili olan destektir. Kişinin yaşantılarına saygı duyulduğu ve kişinin hataları ve sorunlarına bakılmaksızın kabul edildiğinin dile getirildiği destek türüdür. Bu nedenle bu destek, yakın destek ve değer görme destek türü olarak da ifade edilmektedir.

b. Araçsal destek: Bireye sunulan maddi yardımı, çevresel destek kaynaklarını, çeşitli araç-gereç yardımını içeren destek türüdür.

c. Bilgisel destek: Bireyin sorunlarla baş etmesine yardımcı olacak bilgilerin bireye sunulduğu başa çıkma desteğidir.

d. Yaygın destek: Bireyin diğer bireylerle iletişim kurma ihtiyacının giderildiği, sosyal arkadaşlık türü olarak da isimlendirilen sosyal destek türüdür. Yaygın destek ile bireyin sorunlardan uzaklaşıp olumlu yaşantılar gerçekleştirmesi hedeflenmektedir.

2.3.3. Sosyal Destek Modelleri

Sosyal desteğe ilişkin olarak kişinin ruhsal sağlığı ve kendini iyi hissetme durumuna etkisini açıklayan iki temel model bulunduğu belirtilmektedir.

2.3.3.1. Temel Etki Modeli

Temel etki modeline göre bireyler, günlük yaşamdaki stresli olaylar karşısında sosyal destek sayesinde olumlu ilişkileri sürdürebilmektedir (Yıldırım, 2004). Bu modelde sosyal desteğin insan sağlığı ile doğrudan ilişkisi olduğu savunulmaktadır. Bunun yanı sıra sosyal destekten yoksun olan bireylerin stresten olumsuz etkileneceği görüşü ön plandadır. Dolayısıyla sosyal desteğin olmaması, birey üzerinde olumsuz etki yaratabilecek bir durum meydana getirmektedir (Cohen ve Wills, 1985).

2.3.3.2. Tampon Modeli

Tampon modeline göre sosyal destek, bireylerin stresle başa çıkabilmeleri açısından strese karşı bir tampon, diğer bir deyişle koruyucu etkiye sahiptir (Yıldırım, 2004). Bu modelde sosyal desteğin en önemli işlevinin stres verici olaylar sonucu meydana gelen zararın azaltılarak ruh sağlığını korumak olduğu ifade edilmektedir. Stresi ortaya çıkaran durumlar olmadığı sürece, sosyal desteğin olmamasının sağlık ve kişinin kendisini iyi hissetme durumuna olumsuz etkisinin bulunmadığı belirtilmektedir. Sosyal destek, stres yaratıcı durumlarla karşılaşıldığında bireylerin uyum sağlamalarını ve zor koşullarla başa çıkmalarını kolaylaştırarak stresin zararlı etkilerini azaltan bir tampon görevi yapmaktadır (Cohen ve Wills, 1985).

2.3.4. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerde Sosyal Destek

Özel gereksinimli çocuğa sahip aile psikolojik olarak zarar görmekte, yetersizlik durumunun ortaya çıkarttığı problemlerin üstesinden gelebilmek için güçlükler yaşamaktadır. Bu problemleri yaşayan aileler için sosyal destek büyük önem taşımakta ve ailelerin özel gereksinimli çocuğa sahip olmalarının getirmiş olduğu sorunları azaltabilmektedir (Kumbasar, 2016). Özel gereksinimli çocuğu kabul etmeye, bu duruma uyum sağlamaya yardımcı olan ve bu durumu kolaylaştıran

ise; gerek özel gereksinimli çocuğun bakımından sorumlu olan ailenin ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olacak, gerekse yetersizliğin getirdiği sorunların azaltılmasına ve ailenin yaşadığı problemlerin üstesinden gelmesini sağlayacak destek hizmetlerinin varlığıdır (Kaner, 2004).

Aileler sosyal desteği aile bireylerinden, yakın çevrelerinden aldıkları gibi psikolojik danışma gruplarındaki diğer ailelerden de alabilmektedirler. Bu psikolojik danışma grupları ailelerin yalnız olmadıklarının farkında olmalarını, birbirlerine duygusal ve sosyal açıdan yakınlaşmalarını sağlarken, bu durumun sonucunda kaygı düzeylerinde ciddi bir azalma görülmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin yalnız bırakılmamaları oldukça önemli bir durumdur (Akkök, 2003). Sosyal destek; stres altında veya zor durumdaki kişiye çevresindeki eş, aile, arkadaş tarafından sağlanan maddi ve manevi yardım olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 1997; Eker, Arkar, Yıldız 2001). Sosyal desteğin kişiye ihtiyaç duyduğu hizmeti ve malzemeyi sağlayarak duygusal rahatlık verme, beklenen problemlerle ilgili olarak kişiye rehberlik ederek bu problemlerle başa çıkma yolları sunma, kişisel gelişime katkıda bulunma, ihtiyaç ve kriz anında bireyler arası iletişimi sağlayarak onları stresin olumsuz etkilerine karşı koruma gibi işlevleri bulunmaktadır (Kaner, 2004).

Tanımından ve işlevlerinden anlaşılabacağı üzere, sosyal destek çok boyutlu bir yapı olmasıyla birlikte, aile için gereken destek kaynaklarının sayısını da belirtmektedir. Aile bireylerinin kişisel ve dışsal destek kaynakları (arkadaş, uzman, toplumsal kurumlar) onların kaygıyla ve yaşadıkları stresle baş etmelerinde oldukça önemlidir (Yıldırım, 1997; Kaner, 2004). Özellikle özel gereksinimli çocuğu olan aileler, çocuklarının durumu ile ilgili karşılaştıkları problemlere bağlı olarak sürekli kaygı durumunu yaşamamaları için bu kaynaklardan destek almaları oldukça önemlidir. Yapılan araştırmalar sosyal desteğin özel gereksinimli çocuğa sahip aileler için büyük önem arz ettiğini, söz konusu desteğin bu ailelerde çocuklarına karşı olumlu bir bakış açısı geliştirdiğini göstermektedir (Dunst, Trivette ve Jodry, 1997).

2.4. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.4.1. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerde Sosyal Destek İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Duygun (2001), zihinsel engelli ve herhangi bir tanısı bulunmayan çocuğa sahip annelerde stres belirtileri, stresle başa çıkma tarzları ve algılanan sosyal desteğin tükenmişlik düzeyine olan etkisini incelemiştir. Çalışmada stres belirtileri ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki olduğu, zihinsel engelli çocuk annelerinin herhangi bir tanısı bulunmayan çocuk annelerine göre daha fazla düzeyde tükenmişlik yaşadıkları bulunmuştur.

Heiman (2002), aile dayanıklılığı özelliklerine göre zihinsel, fiziksel veya öğrenme engelli çocukların ebeveynlerinin bakış açılarını incelemiştir. 32 ebeveynle yapılan görüşmelerde; ebeveynlerin çocuğun tanısına verdiği yanıt, uyum modelleri, ebeveynlerin kullandığı aile desteği ve hizmetleri, ebeveynlerin duyguları ve gelecek beklentileri incelenmiştir. Çalışma bulgularına göre her ne kadar çoğu ebeveynin sosyal hayatında değişiklikler yapmak zorunda kaldığı ve yüksek düzeyde hayal kırıklığı ve memnuniyetsizlik ifade ettiği görülse de, pek çoğu rutin yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Çoğu anne çocuğa ve çocuğun geleceğine yönelik güçlü bir inanca ihtiyaç duyduğunu, iyimser bir bakış açısı ve engelliliğin gerçekçi bir bakış açısıyla kabul ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak sosyal kaynakların ve desteğin önemi ve etkili müdahale programlarının gerekliliği vurgulanmıştır.

Weiss (2002), otizimli, normal gelişim gösteren ve gelişimsel bozukluk gösteren çocukların annelerindeki stres düzeyine sosyal destek ve dayanıklılığın etkilerini araştırmıştır. 40 otizimli, 40 zihin geriliği, 40 normal gelişim gösteren çocuk anneleri ile yapılan çalışmada depresyon, anksiyete, somatik şikayetler ve tükenmişlik açısından gruplar farklılık göstermiştir. Yapılan regresyon analizi sonucunda ise başarılı bir uyum için hem sosyal desteğin hem de dayanıklılığın önemli yordayıcılar olduğu görülmüştür.

Hassal ve arkadaşları (2005), ebeveyn bilişleri, çocuk özellikleri, aile desteği ve ebeveynlik stres arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. İncelenen bilişlerin yönleri ebeveynlik benlik saygısı (yeterlilik ve tatmin) ve ebeveyn kontrol odağı olarak belirlenmiştir. İncelenen örneklem, zihinsel engele sahip 46 çocuğun annelerinden oluşmaktadır. Çalışma bulguları ebeveynlik stresindeki değişkenliklerin çoğunun, ebeveyn kontrol odağı, ebeveynlik doyumunu ve çocuk davranışı güçlükleri ile açıklandığını göstermiştir. Aile desteği ve ebeveynlik stres arasında güçlü bir korelasyon bulunmasına karşın, bunun ebeveyn kontrol odağı tarafından yönlendirildiği belirlenmiştir.

Altuğ-Özsoy ve arkadaşları (2006), zihinsel engelli çocuk sahibi olan 110 anne-babanın yaşadıkları güçlükleri saptamayı amaçlamışlardır. Çalışma bulgularına göre zihinsel engelli çocuk sahibi ailelerin %54,5'inin gelecek kaygısı taşıdıkları, %48,2'sinin çocuğa ilişkin sürekli bir kaza veya yaralanma korkusu yaşadıkları, %37,3'ünün ise çevrelerinden hiçbir zaman sosyal destek görmedikleri belirlenmiştir.

Heiman ve Berger (2008), asperger sendromlu bir çocuğu bulunan 33 ebeveyni ve engeli olmayan bir çocuğu olan 43 ebeveynin aile ortamını ve algılanan sosyal desteğini incelemiş ve kontrol grubu olarak engelli olmayan çocukların 45 ebeveyni ile karşılaştırmışlardır. Çalışma bulguları; ifade gücü, aile sistemi organizasyonu ve sosyal destek açısından önemli farklılıklar ortaya koymuştur. Asperger sendromlu çocuğu olan ebeveynlerin ifade edici duyguları daha düşük, aile organizasyonunu daha yüksek olarak algıladıkları belirlenmiştir. Arkadaş ve diğer destekleri ise diğer ebeveyn gruplarından daha düşük olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Kontrol grubunun ebeveynleri ise en fazla aile desteği aldıklarını bildirmişlerdir.

Coşkun ve Akkaş (2009), engelli çocuğu olan annelerin algılanan sosyal destek ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma bir rehberlik araştırma merkezine başvuran 150 anneden oluşmuştur. Çalışma bulgularına göre, engelli çocuğu olan annelerin sürekli kaygı düzeylerinin

yüksek olduğu, sosyal destek düzeyleri ve sürekli kaygı düzeyleri arasında ise ters bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir.

Ekas ve arkadaşları (2010), otizmli çocukların anneleri açısından çok sayıda sosyal destek kaynağı (örnek olarak eş, aile ve arkadaşlar), iyimserlik ve refah arasındaki ilişkiyi incelemek için yapısal eşitlik modellemesini kullanmışlardır. Sosyal destek, iyimserlik ve anne sağlığı ilişkisinin aracısı olarak incelenmiştir. Ayrıca iyimserliğin sosyal destek-anne sağlığı ilişkisinin aracı rolü de değerlendirilmiştir. Çalışma bulgularına göre aile desteğinin artan iyimserlikle ilişkili olduğu ve bunun da daha yüksek pozitif ebeveynlik sonuçlarını yordadığı ortaya konulmuştur. Buna ek olarak eş ve arkadaş desteği doğrudan anneye dair sonuçlarla ilişkilendirilmiştir.

Hall ve Graff (2011), otizmli çocukların uyum davranışları ile aile desteği, ebeveyn stresi ve başa çıkma durumları arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmışlardır. Otizmli 75 çocuğun ebeveynleri ile açıklayıcı, ilişkisel, kesitsel bir çalışma yapılmıştır. Çalışma bulgularına göre otizmli çocuklarda düşük uyum işlevselliği ve yüksek ebeveyn stresinin, ebeveynlerin devam eden veya yeni zorluklar açısından yardımcı olmak amacıyla farklı başa çıkma stratejileri aramaları çerçevesinde ek aile desteğine ihtiyaç doğurduğu bulunmuştur.

Sungur Bozdoğan (2011), zihinsel engelli çocuğa sahip anne ve babaların algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık puanları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada ebeveynlerin algıladıkları sosyal destek puanları ile yalnızlık puanları arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Araştırmada ebeveynlerin sosyal destek düzeyleri yükseldikçe yalnızlık puanlarının düştüğü bulunmuştur.

Karpat ve Girli (2012), yaygın gelişimsel bozukluk tanılı çocukların anne babalarının bu tanı nedeniyle yaşadıkları yas sürecini, evlilik uyumlarını ve algıladıkları sosyal desteği etkileyen faktörleri incelemeyi amaçlamışlardır. 3-18 yaş aralığında yaygın gelişimsel bozukluk tanılı çocuğu olan gönüllü 103 anne-baba ile yürütülen çalışmada; yaş, evlilik uyumu ve algılanan sosyal desteğin çeşitli

demografik değişkenler açısından farklılaştığı bulunmuştur. YGB tanılı çocukların anne-babalarında yasin olumsuz yanını yordayan değişkenlerin anne babaların cinsiyet ve eğitim düzeyi, evlilik süresi, özel insan kategorisinden algılanan sosyal destek, arkadaş kategorisinden algılanan sosyal destek ve çift bağlılığı olduğu görölmüştür. Yasın olumlu yanını yordayan değişkenlerin ise anne-babanın cinsiyeti ve eğitim düzeyi, tanıdan sonra geçen süre ve çift uyumu olduğu belirlenmiştir.

Köksal ve Kabasakal (2012), sosyal destek, evlilik uyumu, ailede çocuğa ilişkin iş bölümü değişkenlerinin 6-12 yaşları arasındaki zihinsel engelli çocuklara sahip olan ailelerin yaşamlarında algıladıkları stresin yordayıcıları olup olmadığını bulmayı amaçlamışlardır. 200 aile ile yapılan çalışmada evlilik uyumunun algılanan stresi anlamlı şekilde yordadığı, sosyal destek ve çocukla ilgili işbölümü değişkenlerinin ise zihinsel engelli çocuklara sahip ailelerin algıladıkları stresin anlamlı yordayıcıları olmadığı bulunmuştur.

Atalay (2013), özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğa sahip annelerin ve herhangi bir tanıya sahip olmayan çocuğa sahip annelerin algılanan sosyal destek düzeyleri ve stresle başa çıkma tutumlarını incelemiştir. Çalışma, 35 deney, 35 kontrol grubu olmak üzere toplam 70 anne ile yürütölmüştür. Araştırma bulgularına göre özel öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuğa sahip annelerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ve stresle başa çıkma tutumlarının herhangi bir tanıya sahip olmayan çocuğa sahip annelerden farklı olduğu belirlenmiştir.

Sivrikaya ve Tekinarslan (2013), zihinsel yetersizliği bulunan çocuğa sahip annelerin aile stresi algıları, sosyal destek, bu desteğe ilişkin memnuniyet düzeyi ve aile yükünü belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini ilişkisel tarama modeli kullanılarak oluşturulan 104 anneyi içermektedir. Çalışma bulgularına göre annelerin sosyal destek algılarının artması ile aile stresinin ve aile yükünün azaldığı belirlenmiştir.

Meral ve Cavkaytar (2015), otizmlili çocuğa sahip ailelerin aile yaşam kalitesi algılarını incelemiştir. Çalışma örneklemini 768 otizmlili çocuk ailesi

oluşturmuştur. Çalışma bulgularına göre otizmli çocuğa sahip ailelerinin algılanan aile yaşam kalitelerinin ortalama üzerinde olduğu, bu algıların yordanmasında açıklayıcı değişkenin aile sosyal desteği olduğu ve sosyal destekteki artışın yaşam kalitesi algısını arttığı bulunmuştur.

Aydemir (2015), otizmli çocukların ebeveynlerinin evlilik uyumları, başa çıkma stratejileri ve sosyal destek algılarını incelediği çalışmasında otizmli çocukların ebeveynlerinin, evlilik uyumları, başa çıkma stratejileri ve sosyal destek algılarının çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaştığı bulunmuştur. Otizmli çocukların ebeveynlerinin aileden algıladıkları sosyal destek ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki olduğu ve sosyal destekleri arttıkça evlilik uyumun arttığı gözlenmiştir. Problem çözme odaklı başa çıkma stratejileri kullanan ebeveynlerin evlilik uyumları ve algıladıkları sosyal destek puanlarının arttığı saptanmıştır.

Kumbasar (2016), işitme engelli ve engelli olmayan çocuklara sahip ailelerde sosyal destek algısı, yılmazlık ve tükenmişlik düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, işitme engelli çocuğa sahip olan ve olmayan ebeveynlerin sosyal destek algısı, yılmazlık ve tükenmişlik puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği; işitme engelli çocuğa sahip ailelerin normal çocuğa sahip ailelere göre sosyal destek algısı ve yılmazlık düzeylerinin anlamlı ölçüde daha düşük ve tükenmişlik düzeylerinin anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Arıcıoğlu ve Gültekin (2017), zihinsel engelli çocuğa sahip olan annelerin sosyal destek algıları ve annelerin çocuklarının gelecek planlamalarına ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda bir rehberlik ve araştırma merkezinden hizmet alan 11 engelli çocuk annesi ile nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme ve ses kaydı yöntemiyle veri toplanmıştır. Çalışma bulgularına göre, annelerin toplumun bakış açısından rahatsız oldukları, çoğunlukla eş, aile ve aile dışından bireylerden sosyal destek almadıkları belirlenmiştir. Annelerin çocuklarının geleceklerine ilişkin belirsizlik ve kaygı yaşadıkları, bazı annelerin ise çocukları için iş, evlenme, kardeşlerinin bakması, kurum bakımı gibi planlamalar yaptıkları görülmüştür.

Cen ve Aytac (2017), 7-14 yaşları arasındaki öğrenme güçlüğü olan çocukların ailevi ve kültürel etkenleri arasındaki etkileşimi, ekokültürel teori açısından değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Çalışmada öncelikle destek kaynakları ile problem davranışları arasındaki ilişki test edilmiş, daha sonra öğrenme güçlüğü düzeyi de analize dahil edilmiştir. Son olarak kültürel değerlerin algılanan destek kaynakları ve çocukların öğrenme güçlüğü düzeyi kontrolünden sonra çocukların problem davranışları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, çocuk gelişimine ilişkin fikirlerin kültürel ve bireysel faktörlere bağlı olduğu ve çocuk davranışlarının kültürel olarak daha hassas bir şekilde anlaşılmasının özellikle öğrenme güçlüğü olan çocuklar için daha etkili müdahale programları geliştirmeye yönlendirebileceğini ortaya koymuştur.

2.4.2. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerde Depresyon İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Dyson (1996), okul çağında öğrenme güçlüğü olan çocukların kardeşleri ve aileleri ile yapılan çalışmada ebeveyn stresi ve işlevi ve kardeşlerin benlik kavramları üzerinde durulmuştur. 19 ebeveyn ve 19 kardeş ile yürütülen çalışmada nitel ve nicel ölçümler sonucunda ailelerin işleyişinin ve kardeşlerin benlik kavramlarının normal gelişim gösteren çocukların ailelerin özellikleriyle karşılaştırılabilir olduğu görülmüştür. Bulgulara göre öğrenme güçlüğü olan çocukların ailelerinin daha yüksek stres düzeyine sahip olduğu ve ayrıca kardeş ilişkilerinde bir takım sorunlara rağmen ailelerin özellikle okulla ilgili olarak adaptasyonel zorluklar yaşadıkları gözlemlenmiştir.

Uğuz ve arkadaşları (2004), 13-22 yaş aralığındaki bedensel ya da zihinsel engelli bireylerin sosyodemografik özelliklerini, annelere ilişkin depresyon, kaygı ve stres düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın deney grubu, 29 zihinsel yetersizlik, 26 otizm, 25 bedensel yetersizliği olan çocuk ve annelerinden; kontrol grubu ise engeli olmayan 89 çocuk ve annelerinden oluşturulmuştur. Çalışma bulgularına göre, deney grubundaki annelerin depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri kontrol grubundaki annelere göre daha yüksek bulunmuştur.

Işıkkhan (2005), 304 engelli çocuğu olan anne ve baba ile yaptığı çalışmada; ailelerin depresyon düzeylerinin yüksek olmadığı belirtilmiştir. Araştırmada özellikle annelerin büyük kısmının sosyal destek aldığı, toplumsal yapı içerisinde yalnız bırakılmadığı görülmüştür. Aynı araştırmacının zihinsel engelli çocuğa sahip anneler ile yaptığı başka bir çalışmada annelerin büyük kısmının engelli çocuklarını yetiştirirken yakın çevrelerinden destek aldıklarını ve eşlerinin kendilerini sürekli desteklediklerini (%70,25) ifade etmiştir.

Strachan (2005), ğrenme güçlüğü tanılı çocuğa sahip babaların yaşamış oldukları stresin yaşam memnuniyetleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmada, normal gelişim gösteren çocukların babaları ile öğrenme güçlüğü çocuğu olan babalar stresle baş etme ve yaşamsal memnuniyet konusunda karşılaştırılmışlardır. ğrenme güçlüğü tanılı çocuğa sahip babaların, normal gelişim gösteren çocuğa sahip babalara göre; aileden kaynaklanan stres, ebeveynler arası ortaya çıkan tartışmalar ve bu tartışmalarla ilişkin güçlükler, duygusal ve fiziksel sağlık sorunları, anne babalık stresini yüksek oranda yaşadıkları ve yaşamsal memnuniyetlerinin de düşük olduğu görülmüştür.

Ergin ve arkadaşları (2007), engelli çocuğa sahip olan ebeveynlerin depresyon düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini özel eğitim merkezlerine devam eden zihinsel, fiziksel ve hem zihinsel hem fiziksel engelli çocukların ailelerinden basit rastgele yöntemi ile seçilen 100 aileden oluşmaktadır. Çalışma bulgularına göre ebeveynlerin depresyon düzeyleri düşük düzeyde bulunmuştur. Çocuğun cinsiyeti, yaşı, eğitim aldığı süre değişkenlerinin ailelerin depresyon düzeyini etkilemediği belirlenmiştir.

Dereli ve Okur (2008), engelli çocuğu olan ebeyenlerin depresyon düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışma; 40 anne, 10 baba ile yrtlmştr. Yapılan alışmada Kişisel Bilgi Formu ve Beck Depresyon Envanteri (BDE) kullanılmıştır. Araştırmada annelerin depresyon düzeyleri babalara göre daha yüksek çıkmış ve ailelerin ciddi depresyonda olduğu belirlenmiştir.

Karande ve arkadaşları (2009), özel öğrenme güçlüğü bulunan çocukların annelerinin tanı sırasındaki kaygıları ve buna neden olan faktörleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Özel öğrenme güçlüğü bulunan 70'i erkek ve 30'u kız çocuğu annesi olmak üzere toplam 100 anneden veriler toplanmıştır. Çalışma bulgularına göre annelerin % 24'ünde anksiyetenin bulunmadığı, % 75'inde hafif, % 1'inde ise ılımlı düzeyde anksiyete olduğu belirlenmiştir. Annelerin ortak kaygılarının çocuğun zayıf okul performansı (% 95), çocuğun geleceği (% 90), çocuğun davranışı (% 51) ve kliniğe (% 31) yapılan ziyaretlerle ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca özel öğrenme güçlüğü olan çocuk annelerinin çoğunluğunun engel tanısı konusunda zaten hafif endişe düzeyleri geliştirdiği belirlenmiştir.

Doğan (2010), 230 işitme engelli çocuğu olan ve 230 işitme engelli çocuğu olmayan ebeveynlerin stres, depresyon ve sürekli kaygı düzeylerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Çalışma bulgularına göre işitme engelli çocuk ebeveynlerinin (özellikle annelerin) psikiyatrik/psikolojik belirtiler geliştirme bağlamında risk altında olabilecekleri tespit edilmiştir. Annelerin stres, depresyon ve kaygı düzeylerinin babalardan yüksek bulunduğu, ayrıca işitme engeli olan çocuğa sahip ailelerin stres, depresyon ve kaygı düzeylerinin de kontrol grubundakilerden yüksek olduğu bulunmuştur.

Kaçan-Softa (2012), engelli çocuğa sahip olan anne-babaların depresyon düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini, özel bir eğitim kurumuna kayıtlı zihinsel, bedensel ve hem zihinsel hem de bedensel engelli çocukların 360 ebeveyni oluşturmuştur. Çalışma bulgularına göre, ebeveynlerin depresyon düzeyleri orta düzeyde bulunmuştur. Engelli çocuğa sahip ebeveynlerin depresyon düzeylerinin çalışıp çalışmama durumu ve cinsiyete göre değiştiği belirtilmiştir.

Gönen (2014), otizm spektrum bozukluğu olan çocukların otistik bozukluktan etkilenme düzeyi ile ebeveynlerinin depresyonları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. OSB olan çocukların Otizm Bozukluk İndeks (OBİ) puanlarının ortalamasının 95.27 (Hafif Düzeyde OSB) görülmüştür. Ebeveynlerin hafif düzeyde

depresif belirtiler gösterdiği saptanırken, babaların annelere nazaran daha az depresif belirtiler gösterdiği belirlenmiştir. Katılımcı ebeveynlerin yaşı ile BDE puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuşken, OSB olan bireyin yaşı ile ebeveyninin depresyon düzeyi arasında pozitif yönde ilişki görülmüştür. Yüksek öğretime sahip ebeveynler, diğer ebeveynlerden daha düşük depresif belirtiler göstermişlerdir.

Büyükçakmak (2015), özel öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların ebeveynleri ve özel öğrenme güçlüğü tanısı almamış çocukların ebeveynlerine yönelik anksiyete ve duygusal dışavurum durumlarını değerlendirmiştir. 148 ebeveynle yürütülen çalışmada Beck Depresyon Ölçeği ve Berkeley Duygusal Dışavurum Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların ebeveynlerinin olumlu duygu dışavurum durumları düşük bulunurken, bu ebeveynlerin anksiyete düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.

Özgür ve arkadaşları (2016), annelerin depresyon düzeylerini, otizimli çocukları için aldıkları özel eğitim hizmetlerinin türüne göre belirlemeyi amaçlamışlardır. 20 erkek ve 5 kadın otizimli bireyin annelerinin katıldığı çalışmada yaşam koçlarından eğitim hizmeti alan aileler %24, otistik çocuklar için eğitim merkezleri'nden eğitim hizmeti alan aileler %48, rehabilitasyon merkezlerinden eğitim alanlar ise %28 olarak belirlenmiştir. Özel eğitim hizmetlerini alan rehabilitasyon merkezlerinden gelen ebeveynlerin depresyon düzeylerinin, otistik çocuklar için eğitim merkezleri ve yaşam koçu hizmetleri alan ailelere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Günay (2017), özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuklar ve ailelerinin yaşam kalitesi ve komorbidite etkisini değerlendirmiştir. Çalışma, 79 tanı almış ve 77 tanı almamış çocukların ebeveynleri ile yürütülmüştür. Araştırma sonucunda özel öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuğa sahip ebeveynlerin depresyon ve anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Hem ebeveynlerde hem de çocuklarda yaşam kalitesinin bozulmasına en fazla etki eden faktörlerin ebeveyn depresyon ve anksiyete düzeyleri olduğu tespit edilmiştir.

Banga ve Ghosh (2017), Hindistan’da özel öğrenme güçlüğü olan çocuklarla annelerin psikolojik refahı üzerinde yakınlarının kabullenme düzeyinin etkisini değerlendirmek ve Pearlin’in stres ve uyum modelinden uyarlanmış bir model kullanılarak öznel yükün aracılık rolünü test etmek için kesitsel özellikte niceliksel bir araştırma yürütmüşlerdir. Çalışma örneklemini özel öğrenme güçlüğü olan 100 çocuğun annelerini içermektedir. Veriler, yapılandırılmış bir görüşme programı kullanılarak toplanmıştır. Çalışma bulgularına göre anneler tarafından tecrübe edilen kabullenmenin psikolojik iyi olma durumunu yordadığı, öznel yükün ise kabullenme ve psikolojik refah arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur.

2.4.3. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerde Sosyal Destek ve Depresyon İlişkisi İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Özkan (2002), zihinsel engelli ve normal çocuğa sahip annelerin algıladıkları sosyal destek ve depresyon düzeylerini incelediği çalışmasında zihinsel engel tanıılı çocuk annelerinin normal çocuğa sahip annelerden daha yüksek depresyon puanlarına sahip olduğu ve duygusal destek algısının depresyon puanlarını yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Görgü (2005), 3-7 yaş arası otizimli çocuğu olan annelerin sosyal destek algıları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonucunda; otizimli çocuğa sahip annelerin yaş, medeni durum, otizimli çocuğun doğum sırası, cinsiyeti, yaşı ve otizimli çocuğa tanı konulma süresinin, annelerin sosyal destek algılarını ve depresyon düzeylerini yordamadığı; annenin eğitim düzeyi, bir işte çalışması, eşin eğitim düzeyi, gelir durumu, sahip olunan çocuk sayısı, çocuğa doğumdan itibaren bakan kişi ve şu an bakıcı yardımı alıp almama değişkenlerinin annelerin sosyal destek algılarını ve depresyon düzeylerini yordadığı bulunmuştur.

Bilgin (2012), ağır ve orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan anne-babaların algılanan sosyal destek, kaygı ve depresyon düzeylerini incelemiştir. Zihinsel yetersizliği olan çocukların annelerinin babalara göre kaygı ve depresyon düzeylerinin yüksek olduğu; annelerin eğitim düzeyine göre kaygı ve depresyon

düzeylerinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Anne ve babalarının genel olarak sosyal destek algılarının yüksek olduğu, annelerin medeni durumlarına göre sosyal destek algılarının farklılaştığı görülmüştür. Annelerin eğitim düzeyinin sosyal destek algılarını etkilemediği, babaların ise yakın ilişki desteği ve maddi destek algılarının eğitim düzeylerine göre farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Anne ve babaların kaygı, depresyon ve sosyal destek algıları arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Sipal ve Sayın (2013), algılanan sosyal destek ve depresyonun işitme engelli çocukların anne baba tutumlarına etkisini incelemişlerdir. Çalışmaya, 36 aydan 72 aya kadar uzanan, işitme engelli çocuğu olan 103 anne katılmıştır. Bulgular, annelerin% 24.4'ünün depresyonda olduğunu, aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin depresyonun yordayıcı olduğunu göstermiştir. Elde edilen bulgular, işitme engelli olan bir çocuğa sahip olmanın annelerde yüksek düzeyde depresyona neden olduğunu ve bu durumun yetersiz ve / veya uygun olmayan ebeveynlik tutumlarına yol açtığını göstermiştir. Öte yandan, sosyal desteğin annelerin depresyon düzeylerini düşürmesinin yanı sıra, pozitif ebeveynlik tutumunu dolaylı olarak sağlayan bir kaynak olduğu görülmüştür.

Gamal ve Long (2013), serebral palsili bir çocukla birlikte yaşayan Ürdün ebeveynleri arasında psikolojik sıkıntı ve sosyal destek algılarını incelemişleridir. Çalışma 204 Ürdünlü anne-baba ile yürütülmüştür. Çalışma bulgularına göre; ebeveynlerin % 60'ından fazlasının genellikle gergin ve stresli hissettiği, ebeveyn stresi, depresyon ve sosyal destek arasında anlamlı negatif korelasyon olduğu ve en fazla psikolojik sıkıntısı olan ebeveynlerin en az desteklendiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Cantwell, Muldoon ve Gallagher (2015), zihinsel engelli çocuğa sahip anne babalarda benlik saygısı ve sosyal desteğin damgalanma ve depresif belirti arasındaki ilişkiye etkisini incelemişlerdir. Bu çalışmada engelli çocukların ebeveynlerinde depresif semptomolojinin yordayıcıları olarak damgalanma, benlik saygısı ve sosyal destek arasındaki ilişki araştırılmıştır. 173 ebeveyn (115 engelli çocuğun ebeveynleri ve 58 kontrol ebeveynleri) çocuklarının etiketlenmesi, benlik saygısı, sosyal destek

ve depresif belirtiler ölçütlerini tamamlamışlardır. Engelli çocukların ebeveynleri daha fazla depresif belirti gösterdikleri; ek olarak, damgalama, özsaygı ve sosyal desteğin depresif belirti ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Daha yüksek damgalanma bildiren ebeveynlerin benlik saygılarının daha düşük olduğu ve daha fazla depresyona maruz kaldıkları görülmüştür.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, çalışma grubu, araştırmaya katılan ailelere ilişkin demografik bilgiler, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, ölçeklerin güvenilirliğe ilişkin bulgular, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeli türünde betimsel bir çalışmadır. Bu model; genellikle iki veya daha fazla değişken arasındaki etkileşimi ve miktarı belirlemede kullanılır. Tarama modellerinde aralarında ilişki aranacak olan değişkenler tek tek sembolleştirilir. Fakat ilişkisel tarama modellerinde bu sembolleştirme ilişkisel analizlere imkân tanıyacak şekilde yapılmalıdır. Gerçek bir neden - sonuç ilişkisi vermeyen ilişkisel tarama modeli, bir değişkene ait bilgiler doğrultusunda diğer değişken veya değişkenlerdeki durumun tahmin edilmesine olanak vermektedir (Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni; İzmir Büyükşehir Belediyesi Karabağlar, Konak, Çiğli, Karşıyaka ve Buca ilçelerinde yaşayan, özel öğrenme güçlüğü tanısı almış 6–18 yaş aralığında çocuğa sahip gönüllü anne-babalardan oluşmaktadır.

Araştırmanın örneklemini; bu çalışma kolay ulaşılabilir durum örnekleme yönteminde göre yapılmıştır. Bu yöntemi kullanan araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu özel eğitim hizmetleri alan özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğa sahip toplam 195 anne-babadan oluşmaktadır. 20 anne-babanın anketlere eksik yanıt vermeleri ya da bazı anketleri tamamen boş bırakmaları sebebi ile toplam 175 anne-babanın cevapları değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırmada ölçeklerin uygulandığı kurumların listesi Ek-4’de verilmiştir.

Katılımcı gruplarındaki veri sayıları değerlendirilmiş, bazı grupların çok az sayıda olmasından dolayı grupları birleştirme yoluna gidilmiştir. Ek-1’de tanıtıcı bilgi formunda ver alan, yaş değişkeninde 30 yaş ve altı ile 31-40 yaş arası birleştirilerek 40 yaş ve altı, 41-50 yaş arası ile 51 yaş ve üstü birleştirilerek 40 yaş ve üstü yapılmıştır. Medeni durum değişkeninde yer alan boşanmış, eşi ölmüş ve diğer seçeneği birleştirilerek evli olmayan seçeneği olarak değiştirilmiştir. Eğitim durumu değişkeninde yer alan okur-yazar ve ilköğretim birleştirilerek ilköğretim, lisans ve lisansüstü birleştirilerek yükseköğrenim yapılmıştır. Ailenin aylık gelir değişkeninde 4501-6000 T.L. ve 6000 T.L. üzeri gelir birleştirilerek 4500 T.L. ve üzeri gelir olarak yapılmıştır. Sahip olunan çocuk değişkeninde üç çocuk ile dört çocuk ve üstü birleştirilerek üç yaş ve üzeri çocuk olarak değiştirilmiştir. Sahip olunan çocuğun yaşı değişkeninde ise 11-14 yaş ile 15-18 yaş üzeri birleştirilerek 11 yaş ve üzeri olarak yapılmıştır.

Katılımcılara ait demografik özellikler tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1
Araştırmaya Katılan Ailelere İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler		Katılımcı Sayısı	Oran
		(n)	(%)
Cinsiyet	Kadın	128	73,1
	Erkek	47	26,9
Yaş	40 yaş ve altı	94	53,7
	41 yaş ve üstü	81	46,3
Medeni Durum	Evli	156	89,1
	Evli olmayan	19	10,9
Eğitim Durumu	İlköğretim	69	39,4
	Lise	48	27,4
	Yükseköğrenim	58	33,1
Aylık Gelir	1500 ve altı	47	26,9
	1501-3000	56	32,0
	3001-4500	30	17,1
	4501 ve üzeri	42	24,0
Çocuk Sayısı	1 çocuk	51	29,1
	2 çocuk	87	49,7
	3 çocuk ve üzeri	37	21,1
Çocuğun Yaşı	6-10 yaş	103	58,9
	11 yaş ve üzeri	72	41,1
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	67	38,3
	Erkek	108	61,7
Çocuğun Özel Eğitim Süresi	1 yıldan az	64	36,6
	1-3 yıl	80	45,7
	4 yıl ve üstü	31	17,7
Toplam		175	100,00

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan anne babaların 128'inin (% 73,1) kadın(% 73,1), 47'sinin (26,9) olduğu görülmüştür. Katılımcıların 94'ünün (% 53,7) 40 yaş ve altı, 81'inin (% 46,3) 41 yaş ve üstü olduğu, 156'sının (% 89,1) evli, 19'unun (% 10,9) evli olmadığı, 69'unun (% 39,4) ilköğretim, 48'inin (% 27,4) lise, 58'inin(% 33,1) yükseköğrenim mezunu olduğu, 47'sinin (% 26,9) 1500 T.L. ve altı gelire sahip olduğu, 56'sının (% 32,0) 1501-3000 T.L. gelire sahip olduğu, 30'unun (17,1) 3001-4500 T.L. gelire sahip olduğu, 42'sinin (% 24,0) 45001 T.L. ve üzeri gelire sahip olduğu, 51'inin (% 29,1) bir çocuğa sahip olduğu, 87'sinin (49,7) iki çocuğa sahip olduğu, 37'sinin (% 21,1) üç çocuk ve üzeri çocuk sahip olduğu, 103'ünün (% 58,9) 6-10 yaş arasında çocuğa sahip olduğu, 72'sinin (% 41,1) 11 yaş ve üzeri çocuğa sahip olduğu, 67'sinin (% 38,3) kız çocuğuna sahip olduğu, 108'inin (61,7) erkek çocuğuna sahip olduğu, 64'ünün (% 36,6) çocuğunun özel eğitim alma süresinin bir yıldan az olduğu, 80'inin (% 45,7) 1-3 yıl arasında olduğu, 31'inin (% 17,7) ise özel eğitim alma süresinin dört yıl ve üzeri olduğu görülmüştür.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; araştırmacı tarafından oluşturulan Tanıtıcı Bilgi Formu, Beck Depresyon Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır.

3.4.1.Tanıtıcı Bilgi Formu

Araştırmaya katılan anne ve babaların sosyo-demografik özellikleri hakkında gerekli bilgileri toplamak, algılanan sosyal destek, depresyon düzeylerini etkileyebilecek çeşitli değişkenleri belirleyebilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan bir bilgi toplama formudur.

3.4.2. Beck Depresyon Ölçeği

Beck Depresyon Envanteri ilk olarak 1961 yılında Beck ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş, Türkiye için uyarlama çalışması Nesrin Hisli tarafından yapılmıştır. Güvenirlik çalışmasında, Cronbach's Alpha katsayısı 0.80 olarak bulunmuştur. Geçerlik çalışmasında ise, birlikte geçerlik yönteminde, BDE ile birlikte Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) depresyon alt ölçeği uygulanmıştır ve aralarındaki korelasyon

$r=0.50$ bulunmuştur. Beck Depresyon Envanteri, 0'dan 3'e kadar derecelendirilen 21 maddeli bir ölçek olup, derecelendirmelerin toplanmasıyla 0-63 arasında değişen toplam puan elde edilmektedir. Toplam puanın yüksek olması bireyin yaşadığı depresyonun şiddetini göstermektedir (Aydemir ve Köroğlu, 2006). Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında, ölçekten alınan 17 ve üzerindeki puanların normalin üzerinde depresyonu belirleyen kesme noktaları olarak alınabileceği belirtilmiştir (Hisli, 1989).

Çalışmadaki anket sorularının ölçek güvenirliği Cronbach's Alpha katsayısı ile kontrol edilmiştir. Kalaycı'ya göre (2006); Alpha (α) katsayısı 0.80 ile 1.00 arasında ise ölçek yüksek derecede güvenilirirdir. Bu çalışmada Beck Depresyon Ölçeği için yapılan güvenirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha katsayısı 0,90 olarak bulunmuştur. Bu sonuca bakılarak ölçek güvenilirliğinin yüksek derecede sağlandığı yorumlanabilir.

3.4.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Ölçeğin orijinal formu 1988 yılında Zimet ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş, Türkiye için uyarlaması Çakır ve Palabıyıkoglu (1997); Eker, Arkar, Yıldız (2001) tarafından yapılmıştır. Yapılan güvenirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur. 12 madde içeren ölçek aile (3, 4, 8, 11. maddeler), arkadaşlar (6, 7, 9, 12. maddeler) ve özel insan (1, 2, 5 ve 10. maddeler) olmak üzere üç ayrı destek türünü içermektedir. Ayrıca alt boyutların puanları toplanarak ölçeğin toplam puanı da belirlenebilmektedir. Likert tipi olan ölçek, 1'den 7'ye kadar puanlanmakta, ölçeğin toplam puanı 12 ile 84 puan arasında değişmektedir. Toplam sosyal destek puanı için kesme noktaları şu şekildedir: 12-35 düşük, 36-60 normal, 61-84 yüksek. Elde edilen toplam puanın yüksek bulunması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu göstermektedir (Eker, Arkar ve Yıldız, 2001).

Çalışmadaki anket sorularının ölçek güvenirliği Cronbach's Alpha katsayısı ile kontrol edilmiştir. Kalaycı'ya göre (2006); Alpha (α) katsayısı 0.80 ile 1.00 arasında ise ölçek yüksek derecede güvenilirirdir. Bu çalışmada Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği için yapılan güvenirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha katsayısı 0,91 olarak bulunmuştur. Bu sonuca bakılarak ölçek güvenilirliğinin yüksek derecede sağlandığı yorumlanabilir.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama araçları bir kitapçık haline getirilmiştir. Rehberlik ve araştırma merkezindeki uygulamalar araştırmacının kendisi tarafından, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki uygulamalar ise araştırmacının kendisi ve kurum personelinin yardımı ile yapılmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Veriler, bilgisayar ortamında SPSS 20.0 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla yüzde ve frekans hesaplamaları yapılmıştır. Bu araştırma için anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak belirlenmiştir.

Verilerin analizinde; iki grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için t testi, normal dağılım göstermeyen iki grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için parametrik olmayan Mann Whitney-U testi, ikiden fazla grup ortalamalarının anlamlılığını test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), tek yönlü varyans analizi sonucunda farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için LSD testi, değişkenler arası ilişki katsayısını belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı, bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni yordama düzeyini belirlemek için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya katılan anne-babaların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, sahip oldukları çocukların yaşı, cinsiyeti, sayısı, özel eğitim alma süresi değişkenlerine göre algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığına, algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiye ve algılanan sosyal desteğin depresyon düzeyini yordama gücüne ilişkin bulgulara yer verilmiş ve bu bulgular yorumlanmıştır.

4.1. Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babaların Bazı Demografik Değişkenlere Göre Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

a) Anne Baba Olma Durumu

Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların anne ya da baba olma durumlarına göre sosyal destek algıları arasında fark olup olmadığını gösteren t testi analizi Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2
Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların anne ya da baba olma durumuna göre sosyal destek algısı t testi

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	SS	t	SD	p
Kadın	128	56,11	17,35	2,01	173	0,04
Erkek	47	50,21	16,91			

*p < 0,05

Tablo 2’ye göre özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların anne ya da baba olma durumlarına göre sosyal destek algıları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre annelerin babalara göre daha fazla sosyal destek algısına sahip olduğu görülmüştür.

b) Anne ve Babanın Yaşları

Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların yaşlarına göre sosyal destek algıları arasında fark olup olmadığını gösteren t testi analizi Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3
Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların yaşlarına göre sosyal destek algısı t testi

Yaş	n	$\bar{x}$	SS	t	SD	p
40 yaş ve altı	94	53,17	16,20	-1,1	159,77	0,27
41 yaş ve üstü	81	56,1	18,65			

Tablo 3'e göre özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların 41 yaş ve üstünde olanların sosyal destek algıları 40 yaş ve altında olanlara göre daha yüksek çıkmasına rağmen istatistiksel açıdan yaşlarına göre sosyal destek algıları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

c) Anne ve Babanın Medeni Durumu

Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların medeni durumlarına göre sosyal destek algıları arasında fark olup olmadığını gösteren Mann Whitney-U testi analizi Tablo 4'te gösterilmiştir.

Sayısal veriler normal dağılıma sahip olmadığında parametrik olmayan istatistiksel yöntemlere başvurulur. Evli olmayan değişkeninin katılımcı sayısı 30'un altında olduğu için medeni durum değişkeninde Mann Whitney-U testi uygulanmıştır.

Tablo 4
Özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne babaların medeni durumuna göre sosyal destek algısı Mann Whitney-U testi

Medeni Durum	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Evli	156	89,41	13948,00	1262,00	-1,06	0,29
Evli Olmayan	19	76,42	1452,00			

Tablo 4'e göre özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne babaların evli olanların algılanan sosyal destek düzeyleri evli olmayanlara göre daha yüksek çıkmasına rağmen istatistiksel açıdan medeni durumlarına göre sosyal destek algıları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

d) Anne ve Babanın Eğitim Durumu

Özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne babaların eğitim durumuna göre sosyal destek algıları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5
Özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne babaların eğitim durumuna göre sosyal destek algısı Varyans Analizi

Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	İkili Karşılaştırma
İlköğretim (1)	69	48,68	16,60	G.Arası	3945,75	2	1972,88	6,97	0,00	1-2*
Lise (2)	48	57,54	15,73	G.İçi	48659,89	172	282,91			1-3*
Y. Öğrenim (3)	58	58,98	17,91	Toplam	52605,63	174				
Toplam	175	54,53	17,37							

*p < 0,001

Tablo 5'e göre özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne babaların eğitim durumuna göre sosyal destek algıları arasında anlamlı fark vardır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için LSD testi yapılmıştır. Buna göre İlköğretim mezunları ile Lise ve Yükseköğrenim mezunları arasında anlamlı fark

vardır. İlköğretim mezunlarının sosyal destek algısı Lise ve Yükseköğrenim mezunu olan anne babalara göre daha düşük çıkmıştır.

e) Ailenin Gelir Düzeyi

Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların gelir düzeyine göre sosyal destek algıları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların gelir düzeyine göre sosyal destek algısı Varyans Analizi

Gelir Düzeyi	n	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	İkili Karşılaştırma
1500 ve altı (1)	47	46,74	16,95	G.Arası	4713,28	3	1571,09	5,6	0,00	1-2*
1501-3000(2)	56	54,57	15,36	G.İçi	47892,35	171	280,07			1-3*
3001-4500(3)	30	58,73	14,68	Toplam	52605,63	174				1-4*
4501 üzeri(4)	42	60,16	19,40							
Toplam	175	54,52	17,39							

*p < 0,001

Tablo 6’ya göre özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların gelir düzeyine göre sosyal destek algıları arasında anlamlı fark vardır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için LSD testi yapılmıştır. Buna göre 1500 T.L. ve altı gelire sahip olanlar ile 1501-3000 T.L. gelir, 3001-4500 T.L. gelir ve 45001 T.L. gelire sahip olanlar arasında anlamlı fark vardır. 1500 T.L. ve altı gelire sahip olan anne-babaların sosyal destek algısı 1501-3000 T.L. gelir, 3001-4500 T.L. gelir ve 45001 T.L. ve üzeri gelire sahip olan anne babalara göre daha düşük çıkmıştır.

f) Ailenin Çocuk Sayısı

Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre sosyal destek algıları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7
Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre sosyal destek algısı Varyans Analizi

Çocuk Sayısı	n	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	İkili Karşılaştırma
1 çocuk(1)	51	59,87	16,24	G.Arast	2579,580	2	1289,79	4,43	0,01	1-2*
2 çocuk(2)	87	53,68	17,68	G.İçi	50026,055	172	290,849			1-3*
3 çocuk ve üzeri (3)	37	49,16	16,6	Toplam	52605,634	174				
Toplam	175	54,52	17,39							

*p< 0,05

Tablo 7'ye göre özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre sosyal destek algıları arasında anlamlı fark vardır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için LSD testi yapılmıştır. Buna göre bir çocuğa sahip olanlar ile iki çocuk ve üç çocuğa sahip olanlar arasında anlamlı fark vardır. Bir çocuğa sahip olan anne-babaların sosyal destek algısı iki çocuk ve üç çocuğa sahip olan anne babalara göre daha yüksek çıkmıştır.

g) Çocuğun Yaşı

Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların yaşlarına göre sosyal destek algıları arasında fark olup olmadığını gösteren t testi analizi Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8
Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların yaşlarına göre sosyal destek algısı t testi

Çocuğun Yaşı	n	$\bar{x}$	SS	t	SD	p
6-10 yaş	103	54,49	17,40			
11 yaş ve üzeri	72	54,58	17,50	-0,04	173	0,96

Tablo 8'e göre özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların yaşlarına göre sosyal destek algıları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

h) Çocuğun Cinsiyeti

Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların cinsiyetine göre sosyal destek algıları arasında fark olup olmadığını gösteren t testi analizi Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9
Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların cinsiyet durumuna göre sosyal destek algısı t testi

Çocuğun Cinsiyeti	n	$\bar{x}$	SS	t	SD	p
Kız	67	53,80	17,42	-0,43	173	0,57
Erkek	108	54,97	17,42			

Tablo 9'a göre özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların erkek çocuğa sahip olanların sosyal destek algıları kız çocuğa sahip olanlardan daha yüksek çıkmasına rağmen istatistiksel açıdan sahip oldukları çocukların cinsiyetine göre sosyal destek algıları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

i) Çocuğun Özel Eğitim Alma Süresi

Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların özel eğitim alma süresine göre sosyal destek algıları Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10
Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları
çocukların özel eğitim alma süresine göre sosyal destek algısı Varyans Analizi

Özel Eğitim Süresi	n	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F	p
1 yıldan az	64	54,34	16,51	G.Arası	285,87	2	142,94	0,47	0,63
1-3 yıl	80	53,63	18,13	G.İçi	52319,76	172	304,19		
4 yıl ve üstü	31	57,19	17,49	Toplam	52605,63	174			
Toplam	175	54,52	17,39						

Tablo 10'a göre özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların 4 yıl ve üzerinde özel eğitim alanların sosyal destek algıları 1-3 yıl ve 1 yıldan az özel eğitim alanlara göre daha yüksek bulunmasına rağmen istatistiksel açıdan özel eğitim alma süresine göre sosyal destek algıları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

4.2. Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babaların Bazı Demografik Değişkenlere Göre Depresyon Düzeyleri Arasında Anlamlı Farklılık Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

a) Anne Baba Olma Durumu

Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların anne ya da baba olma durumlarına göre depresyon düzeyleri arasında fark olup olmadığını gösteren t testi analizi Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11
Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların anne ya da baba olma
durumuna göre depresyon düzeyleri t testi

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	SS	t	SD	p
Kadın	128	12,69	9,79	1,43	173	0,40
Erkek	47	10,38	8,41			

Tablo 11'e göre özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan annelerin depresyon düzeyleri babalara göre daha yüksek çıkmasına rağmen istatistiksel açıdan anne ya da baba olma durumlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

b) Anne ve Babanın Yaşları

Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların yaşlarına göre depresyon düzeyleri arasında fark olup olmadığını gösteren t testi analizi Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12
Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların yaşlarına göre
depresyon düzeyleri t testi

Yaş	n	$\bar{x}$	SS	t	SD	p
40 yaş ve altı	94	12,64	9,99	0,87	173	0,31
41 yaş ve üstü	81	11,40	8,86			

Tablo 12'ye göre özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların 40 yaş ve altında olanların depresyon düzeyleri 41 yaş ve üzerinde olanlara göre daha yüksek çıkmasına rağmen istatistiksel açıdan yaşlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

c) Anne ve Babanın Medeni Durumu

Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların medeni durumlarına göre depresyon düzeyleri arasında fark olup olmadığını gösteren Mann Whitney-U testi analizi Tablo 13'de gösterilmiştir.

Sayısal veriler normal dağılıma sahip olmadığında parametrik olmayan istatistiksel yöntemlere başvurulur. Evli olmayan değişkeninin katılımcı sayısı 30'un altında olduğu için medeni durum değişkeninde Mann Whitney-U testi uygulanmıştır.

Tablo 13
Özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne babaların medeni durumuna göre depresyon düzeyleri Mann Whitney-U testi

Medeni Durum	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Evli	156	86,89	13554,50	1308,50	-0,83	0,41
Evli Olmayan	19	97,13	1845,50			

Tablo 13'e göre özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne babaların evli olmayanların depresyon düzeyleri evli olanlara göre daha yüksek çıkmasına rağmen istatistiksel açıdan medeni durumlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

d) Anne ve Babanın Eğitim Durumu

Özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne babaların eğitim durumuna göre depresyon düzeyleri Tablo 14'de gösterilmiştir.

Tablo 14
Özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne babaların eğitim durumuna göre depresyon düzeyleri Varyans Analizi

Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	İkili Karşılaştırma
İlköğretim (1)	69	14,78	11,88	G.Arası	861,97	2	430,96	5,02	0,00	1-2*
Lise (2)	48	10,81	6,38	G.İçi	14751,21	172	85,76			1-3*
Y. Öğrenim (3)	58	9,88	7,56	Toplam	15613,18	174				
Toplam	175	12,07	9,5							

*p < 0,001

Tablo 14'e göre özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne babaların eğitim durumuna göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark vardır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için LSD testi yapılmıştır. Buna göre İlköğretim mezunları ile Lise ve Yükseköğrenim mezunları arasında anlamlı fark vardır. İlköğretim mezunlarının depresyon düzeyleri Lise ve Yükseköğrenim mezunu olan anne babalara göre daha yüksek çıkmıştır.

e) Ailenin gelir düzeyi

Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların gelir düzeyine göre depresyon düzeyleri Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15
Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların gelir düzeyine göre
depresyon düzeyleri Varyans Analizi

Gelir Düzeyi	n	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	İkili Karşılaştırma
1500 ve altı(1)	47	15,47	11,82	G.Arası	742,91	3	247,63	2,85	0,03	1-2*
1501-3000(2)	56	10,88	9,46	G.İçi	14870,27	171	86,96			1-3*
3001-4500(3)	30	10,77	5,7	Toplam	15613,18	174				1-4*
4501 ve üz.(4)	42	10,79	7,9							
Toplam	175	12,07	9,48							

*p < 0,05

Tablo 15'e göre özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların gelir düzeyine göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark vardır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için LSD testi yapılmıştır. Buna göre 1500 T.L. ve altı gelire sahip olanlar ile 1501-3000 T.L. gelir, 3001-4500 T.L. gelir ve 45001 T.L. gelire sahip olanlar arasında anlamlı fark vardır. 1500 T.L. ve altı gelire sahip olan anne-babaların depresyon düzeyleri 1501-3000 T.L. gelir, 3001-4500 T.L. gelir ve 45001 T.L. ve üzeri gelire sahip olan anne babalara göre daha yüksek çıkmıştır.

f) Ailenin çocuk sayısı

Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre depresyon düzeyleri Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16
Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre depresyon düzeyleri Varyans Analizi

Çocuk Sayısı	n	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F	p
1 çocuk(1)	51	11,16	8,49	G.Arası	114,25	2	57,127	0,63	0,53
2 çocuk(2)	87	12,01	9,23	G.İçi	15498,92	172	90,11		
3 çocuk ve üz.(3)	37	13,46	11,28	Toplam	15613,18	174			
Toplam	175	12,07	9,48						

Tablo 16'ya göre özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların üç çocuk ve üzeri çocuğa sahip olanların depresyon düzeyleri iki çocuk ve bir çocuğa sahip olanlara göre daha yüksek çıkmasına rağmen istatistiksel açıdan sahip oldukları çocuk sayısına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

g) Çocuğun yaşı

Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların yaşlarına göre depresyon düzeyleri arasında fark olup olmadığını gösteren t testi analizi Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17
Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların yaşlarına göre depresyon düzeyleri t testi

Çocuğun Yaşı	n	$\bar{x}$	SS	t	SD	p
6-10 yaş	103	12,70	10,08	1,06	173	0,30
11 yaş ve üzeri	72	11,17	8,50			

Tablo 17'ye göre özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların 6-10 yaş arasında çocuğa sahip olanların depresyon düzeyleri 11 yaş ve üzeri çocuğa

sahip olanlara göre daha yüksek çıkmasına rağmen istatistiksel açıdan sahip oldukları çocukların yaşlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

g) Çocuğun Cinsiyeti

Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların cinsiyetine göre depresyon düzeyleri arasında fark olup olmadığını gösteren t testi analizi Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18
Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların cinsiyet durumuna göre depresyon düzeyleri t testi

Çocuğun Cinsiyeti	n	$\bar{x}$	SS	t	SD	p
Kız	67	12,85	9,22	0,86	173	0,70
Erkek	108	11,58	9,64			

Tablo 18’e göre özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların kız çocuğuna sahip olanların depresyon düzeyleri erkek çocuğuna sahip olanlara göre daha yüksek çıkmasına rağmen istatistiksel açıdan sahip oldukları çocukların cinsiyetine göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

h) Çocuğun Özel Eğitim Alma Süresi

Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların özel eğitim alma süresine göre depresyon düzeyleri Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19
Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların özel eğitim alma süresine göre depresyon düzeyleri Varyans Analizi

Özel Eğitim Süresi	n	$\bar{x}$	SS	Varyans Kaynağı	KT	SD	KO	F	p
1 yıldan az	64	13,80	9,78	G.Arası	307,59	2	153,80	1,72	0,18
1-3 yıl	80	10,93	10,05	G.İçi	15305,59	172	88,99		
4 yıl ve üstü	31	11,45	6,60	Toplam	15613,18	174			
Toplam	175	12,07	9,47						

Tablo 19'a göre özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sahip oldukları çocukların 1 yıldan daha az özel eğitim alanların depresyon düzeyleri 1-3 yıl ve 4 yıl üzerine göre daha yüksek çıkmasına rağmen özel eğitim alma süresine göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

4.3. Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babaların Algılanan Sosyal Destek ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular

Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sosyal destek algıları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 20'de gösterilmiştir.

Tablo 20
Sosyal Destek Algısı ile Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişki

Değişkenler	Sosyal Destek	Depresyon
Sosyal Destek	1,00*	-0,33*
Depresyon		1,00

*p<0,001

Tablo 20'ye göre katılımcıların algılarına göre sosyal destek algısı ile depresyon arasında orta düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre anne ve babaların algılanan sosyal destek düzeyleri arttıkça depresyon düzeyleri düşmektedir.

4.4. Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babaların Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Depresyon Düzeylerini Yordama Gücünü Gösteren Bulgular

Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların algılanan sosyal destek düzeylerinin depresyon düzeylerini yordama gücü Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 21
Sosyal Destek Algısının Depresyon Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon
Tablosu

Değişken	B	Standart Hata	t	β	F	R	ΔR^2
Sabit	21,99	2,23	9,85*				
Sosyal Destek	-0,18	0,04	4,92*	-0,33	21,74*	0,33	0,11

*p<0,001

Tablo 21'e göre katılımcıların sosyal destek algısı depresyon düzeyini önemli derecede yordamaktadır. ($F_{(1,173)}=21,74$, $p=0,000$). Sosyal destek algısı depresyon düzeyi varyansının yüzde 11'ini açıklamaktadır. Buna göre depresyon düzeyi varyansının yüzde 89'unu başka değişkenler belirlemektedir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmanın sonucu, tartışma ve öneriler yer almaktadır.

5.1. SONUÇ

- 1) Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan annelerin algılanan sosyal destek düzeyleri babalardan daha yüksek bulunmuştur.
- 2) Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların yaşlarına göre algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- 3) Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların medeni durumlarına göre algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- 4) Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların aylık gelirleri yükseldikçe algılanan sosyal destek düzeylerinin de yükseldiği bulunmuştur.
- 5) Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe algılanan sosyal destek düzeylerinin de yükseldiği bulunmuştur.
- 6) Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça sosyal destek algılarının düştüğü bulunmuştur.
- 7) Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuğun yaşlarına göre algılanan sosyal destek arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- 8) Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuğun cinsiyetine göre algılanan sosyal destek arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- 9) Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuğun özel eğitim alma süresine göre algılanan sosyal destek arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- 10) Özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların anne ya da baba olma durumuna göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

- 11) Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların yaşlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- 12) Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların medeni durumlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- 13) Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların eğitim seviyeleri yükseldikçe depresyon düzeylerinin düştüğü bulunmuştur.
- 14) Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların gelir düzeyleri yükseldikçe depresyon düzeylerinin düştüğü bulunmuştur.
- 15) Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- 16) Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuğun yaşlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- 17) Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuğun cinsiyetine göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- 18) Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuğun özel eğitim alma süresine göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- 19) Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların sosyal destek algıları arttıkça depresyon düzeylerinin düştüğü görülmüştür.
- 20) Özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne babaların algılanan sosyal destek düzeylerinin depresyon düzeylerini % 11 oranında yordadığı görülmüştür.

5.2. TARTIŞMA

Çalışmada, özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların anne ya da baba olma durumlarına göre algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Annelerin babalara göre daha fazla sosyal destek algısına sahip oldukları görülmüştür. Şahin'e (1999) göre; toplumsallaşma sürecindeki farklılıklar sebebiyle kadınların sosyal açıdan destekleyici ilişkileri daha kolay

kurabildiği ve sürdürebildiği, bu sebeple kadınların hem başkalarından daha çok destek aldıkları hem de başkalarına daha çok destek verdikleri ileri sürülmektedir. Bu nedenle annelerin babalara göre sosyal destek algılarının daha yüksek olduğunu söylenebilir. Alanyazın incelendiğinde; Aydemir (2015) otizmlı çocukların aileleri ile yaptığı çalışmanın sonucunda algılanan sosyal destek ile ebeveynlerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Annelerin babalara oranla algılanan sosyal destek düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlardan farklı olarak; Bromley ve arkadaşları (2004) otizmlı çocukların ailelerinin sosyal destek düzeyleri ile ebeveyn cinsiyet değişkeni arasında anlamlı ilişki bulamamışlardır. Kumbasar (2016) çalışmasında sosyal destek açısından işitme engelli çocuğa sahip anneler ve babalar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bozdoğan (2011) aynı şekilde zihinsel engelli bireye sahip kadın ve erkek ebeveynlerin algıladıkları sosyal destek açısından aralarında fark olmadığını göstermiştir.

Çalışmada, özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların yaşlarına göre algılananan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Aydemir'in (2015) otizmlı çocukların ebeveynleri ile yaptığı çalışmanın sonucunda anne-babanın yaşı ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Aynı şekilde Arı (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, DEHB'li çocuğa sahip anne babaların yaşlarına göre sosyal destek algı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Erhan (2005) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, annelerin yaşlarının sosyal destek algısını etkilemediği bulunmuştur. Çalışma bulgularını desteklemeyen araştırmalara baktığımızda; Çürük (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip annelerin yaş gruplarına göre sosyal destek algılarında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Coşkun (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, engelli çocuğu olan annelerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin anne yaş düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş ve annelerin yaşları arttıkça algıladıkları sosyal destek düzeyinin azaldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Çalışmada, özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların medeni durumlarına göre algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Aydemir'in (2015) otizmlili çocukların ebeveynleri ile yaptığı çalışmanın sonucunda medeni durum ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Görgü (2005) otizimli çocuğa sahip anneler ile yaptığı çalışmada annenin medeni durumu ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Bundan farklı olarak; Bilgin (2012) zihinsel yetersizliği olan çocukların annelerinin medeni durumlarına göre sosyal destek algılarının farklılaştığını belirlemiştir. Dayapoğlu ve Tan (2017) sosyal destek düzeyinin evlilerde daha yüksek olduğunu belirtmiş, ayrıca en fazla sosyal desteğin aile üyeleri tarafından sağlandığını tespit etmişlerdir.

Çalışmada, özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların eğitim durumlarına göre algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İlköğretim mezunlarının sosyal destek algısı lise ve yükseköğrenim mezunu olan anne babalara göre daha düşük çıkmıştır. Lise ve üniversite mezunu olan annelerin sosyal destek algısının yüksek olması; Bailey ve arkadaşlarının (1999) ve Quine ve Pahl'ın (1991) anne eğitim seviyesi yükseldikçe annelerin sosyal destek arama ve sosyal destekten yararlanmasının daha olası olduğu yönündeki bulgusuyla tutarlılık göstermektedir. Coşkun ve Akkaş'a (2009) göre; ailelerin eğitim düzeylerinin artması ile beraber çocuklarıyla ilgili karşılaşılabilecek problemlere çözüm geliştirirken daha başarılı olacakları için kaygı düzeylerinde bir alt eğitim düzeyine göre daha düşük olması beklenen bir durumdur. Benzer biçimde, eğitimin düzeyinin artmasının getirdiği avantaj ile ailenin sosyal çevresinin farklılığı ve bu sosyal çevrelerden yararlanma durumu da eğitim düzeyi ile paralellik göstermektedir. Coşkun ve Akkaş (2009), Akmanış (2010) ve Görgü (2005) tarafından yapılan çalışmalarda ailelerin eğitim durumları ile sosyal destek algıları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Katılımcıların eğitim düzeyleri arttıkça sosyal destek algılarının arttığı bulgusuna ulaşılmıştır. Arı (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise DEHB tanısı olan çocuklara sahip annelerin eğitim düzeylerine göre sosyal destek algılarının anlamlı düzeyde farklılaştığı, fakat babaların eğitim düzeylerine göre sosyal destek algılarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı

bulunmuştur. Çalışma bulgularını desteklemeyen çalışmalar incelendiğinde; Aydemir'in (2015) otizmlı çocukların ebeveynleri ile yaptığı çalışmanın sonucunda anne-babanın eğitimi ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bilgin (2012) zihinsel yetersizliği tanılı çocuğu olan anne-babalar ile yaptığı çalışmada annelerin eğitim düzeyinin sosyal destek algılarını etkilemediği, babaların ise yakın ilişki desteği ve maddi destek algılarının eğitim düzeylerine göre farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Dayapoğlu ve Tan (2017) multipl sklerozlu hastalara bakım veren aile üyelerinin eğitim düzeyleri ile sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı ilişki tespit edememişlerdir. Çürük (2008), Özkan (2002) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda sosyal destek algılarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada, özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların gelir durumlarına göre algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Ailenin gelir düzeyi arttıkça sosyal destek algılarının da arttığı görülmüştür. Coşkun ve Akkaş'a (2009) göre; genellikle maddi imkan olanakları ile paralel gelişen sosyal çevreyle beraber algılanan destek de artmaktadır. Ayrıca ailelerin maddi olanaklarının artışı engelli çocuklarının ihtiyaçlarını giderme noktasında kaygı düzeyini azaltmada etkili bir faktör olduğu düşünülmektedir. Görgü'ye (2005) göre; daha yüksek gelire sahip olan annelerin, ekonomik bakımdan daha rahat hareket ettikleri ve bu nedenle sosyal ağlarını daha geniş tutabildikleri ve sosyal ağın geniş olmasından kaynaklı çok kaynaklı sosyal desteğin daha yüksek bir algıya dönüştüğü şeklinde düşünülmüştür. Erhan (2005), Coşkun ve Akkaş (2009) ve Görgü (2005) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda da engelli çocuk annelerinin gelir düzeyi arttıkça algılanan sosyal destek düzeylerinin de arttığı saptanmıştır. Çürük (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, zihinsel engelli çocukların annelerinin sosyal destek algılarının gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Çalışma bulgularını desteklemeyen araştırmalar incelediğinde; Akmanış (2010) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların aile gelir düzeyi ile algılanan sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aydemir'in (2015) otizmlı çocukların ebeveynleri ile yaptığı çalışmanın sonucunda anne-babanın gelir düzeyi ile algılanan sosyal destek arasında

anlamli bir fark bulanamamıştır. Bilgin (2012) zihinsel yetersizliği olan anne-babalar ile yaptığı çalışmada; annelerin sadece bilgi desteği algıları ile gelir düzeyleri arasında ters yönde düşük düzeyde anlamli bir ilişki olduğu, diğer boyutlarda ve genel olarak sosyal destek algı düzeyleri ile gelir düzeyleri arasında ise anlamli bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Babaların ise genel olarak sosyal destek algı düzeyleri ile gelir düzeyleri arasında anlamli ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmada, zel öğrenme glđđ tanıli çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları ocuk sayısına göre algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamli farklılık bulunmuştur. Ailenin ocuk sayısı arttıkça sosyal destek algılarının dřtđđ grlmştur. Siklos ve Kerns (2006) otizm spektrum bozukluğu olan çocukların aileleri ile down sendromlu çocukların aileleri arasında karşılaştırma yaptıklarında, ailelerin sahip oldukları erkek ocuk sayısının sosyal destek ile anlamli ilişkiye sahip olduğunu görmüşlerdir. Görgü (2005) otizimli çocuğa sahip anneler ile yaptığı çalışmada sahip olunan ocuk sayısı ile sosyal destek algısı arasında anlamli bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlardan farklı olarak; Bilgin (2012) zihinsel yetersizliği olan anne-babalar ile yaptığı çalışmada; ailenin sahip olduğu ocuk sayısı ile sosyal destek algıları arasında anlamli bir fark bulunmamıştır. Aydemir'in (2015) otizimli çocukların ebeveynleri ile yaptığı çalışmanın sonucunda otizimli çocuğun sahip olduğu kardeş sayısı ile algılanan sosyal destek arasında anlamli bir fark bulanamamıştır. Bromley ve arkadaşları (2004) ise evde yaşayan ocuk sayısı veya engelli ocuk sayısı ile sosyal destek arasında anlamli bir ilişki tespit edememişlerdir. Çürük (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, zihinsel engelli ocuk annelerinin sahip oldukları ocuk sayılarına göre sosyal destek puanları arasında anlamli farklılıklar olmadığı saptanmıştır.

Çalışmada, zel öğrenme glđđ tanıli çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuğun yaşlarına göre algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamli farklılık bulunmamıştır. Aydemir'in (2015) otizimli çocukların ebeveynleri ile yaptığı çalışmanın sonucunda otizimli çocuğun yaşı ile algılanan sosyal destek arasında anlamli bir fark bulanamamıştır. Görgü (2005) otizimli çocuğa sahip anneler ile yaptığı çalışmada çocuğun yaşı ile sosyal destek arasında anlamli bir farklılık

bulunmamıştır. Aslan (2010) zihinsel engelli çocuğu olan anne babaların algıladıkları sosyal desteğin, bulundukları yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını tespit etmiştir. Bu bulgulardan farklı olarak; Akmanış (2010) tarafından yapılan analiz sonuçlarına göre, katılımcıların otizm tanılı çocuklarının yaşı ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Çalışmada, özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuğun cinsiyetine göre algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Görgü (2015) otizmlı çocukların anneleri ile yaptığı çalışmada çocuğun cinsiyeti ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Coşkun ve Akkaş (2009) engelli çocuğa sahip anneler ile yaptığı çalışmada engelli çocukların kız veya erkek olmasıyla ilgili annelerin sosyal destek algılarında bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Aydemir'in (2015) otizmlı çocukların ebeveynleri ile yaptığı çalışmanın sonucunda otizmlı çocuğun cinsiyeti ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçların araştırmanın bulgularını desteklediği görülmektedir.

Çalışmada, özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların sahip olduğu çocukların özel eğitim alma süresine göre algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Aynı şekilde Aydemir'in (2015) otizmlı çocukların ebeveynleri ile yaptığı çalışmanın sonucunda; otizmlı çocuğun özel eğitim alma süresi ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların anne ya da baba olma durumuna göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Dereli ve Okur (2008) engelli çocuğa sahip ailelerin depresyon durumunu inceledikleri çalışmada; anne veya baba olma durumunun depresyon düzeyinde anlamlı fark yaratmadığını saptanmıştır. Uskun ve Gündoğar (2010) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada depresyon düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamıştır. Ebeveynlerin cinsiyet durumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen farklı çalışmalara baktığımızda; Azeem ve arkadaşları (2013) zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların cinsiyeti

ile depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişki belirlemiş, depresyon düzeyi annelerde daha yüksek bulunmuştur. Hastings ve arkadaşları (2005) da okul öncesi dönemdeki otizmlili çocukların annelerinin depresyon düzeylerinin babalarına göre daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Bilgin (2012) zihinsel yetersizliği olan anne-babalar ile yaptığı çalışmada annelerle babaların depresyon puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Mbugua ve arkadaşları (2011) zihinsel engele sahip çocukların anne babaların cinsiyetleri ile depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir.

Çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanımlı çocuğı olan anne-babaların yaşlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Bilgin (2012) zihinsel engelli çocuğı olan anne-babalar ile yaptığı çalışmada anne ve babaların yaşlarının depresyon düzeyleri üzerinde etkisi olmadığı bulunmuştur. Görgü (2005) gerçekleştirdiğı çalışmada OSB olan çocukların annelerinin yaşı ile depresyon düzeyleri arasında bir ilişkinin bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca Gönen (2014) OSB olan çocukların ebeveynlerinin yaşı ile BDE puanları arasında bir ilişkinin bulunmadığını belirtmiştir. Dereli ve Okur (2008), Yıldırım ve Başbakkal (2010), Ceylan (2004) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda ebeveynlerin depresyon düzeylerinin yaşlarından etkilenmediğı belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde araştırma bulgularından farklı sonuçlara bakıldığında; Küllü (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, anne- babaların yaşları ile depresyon düzeyleri arasında fark bulunmuş, 30 yaş altındaki anne ve babalarda depresif belirti görölme oranı daha düşük olarak bulunmuştur. Mbugua ve arkadaşları (2011) zihinsel engele sahip çocukların anne babaların yaşları ile depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir.

Çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanımlı çocuğı olan anne-babaların medeni durumlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Görgü (2015) otizmlili çocukların anneleri ile yaptığı çalışmada medeni durum ile depresyon arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bilgin (2012) zihinsel yetersizliği olan anne-babalar ile yaptığı çalışmada medeni durumun depresyon düzeyleri üzerinde etkisi olmadığı bulunmuştur. Bu sonuçlardan farklı olarak; Mbugua ve

arkadaşları (2011) zihinsel engele sahip çocukların anne babaların medeni durumları ile depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir. Olsson ve Hwang (2001) engelli çocuğu olan boşanmış annelerin depresyon düzeylerinin evli annelere göre daha yüksek olduğunu belirtmişler, bu annelerin şiddetli depresyona karşı daha hassas oldukları sonucuna varmışlardır.

Çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne-babaların eğitim durumlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Eğitim seviyesi yükseldikçe anne ve babaların depresyon düzeylerinin düştüğü görülmüştür. Gönen'e (2014) göre; yükseköğrenim düzeyinde eğitim almış anne-babalar, doğru kaynaklara ve eğitim hizmetlerine ulaşmada daha kolay ve hızlı hareket edebilir, sosyal çevrelerinin vermiş olduğu destekle sağlıklı ilişkiler kurabilir, çocuklarına verilen özel eğitim hizmetlerini farklı ortamlara aktarabilmekte daha yaratıcı davranabilir, çocuklarının durumunu daha kolay kabullenerek gerçekçi hedefler doğrultusunda yaşamlarına devam edebilir, teknoloji kullanımını günlük yaşamlarına uyarlama konusunda deneyim sahibi olabilirler. Bu nedenle eğitim seviyesi yüksek anne-babaların kaygı ve depresyon düzeylerinin daha düşük olduğunu söylenebilir. Bilgin (2012) zihinsel yetersizliği olan çocukların anne babalarının depresyon ile eğitim durumları arasındaki anne eğitim düzeyine göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Gönen (2014) OSB olan çocukların anne-babaları ile yaptığı çalışmada ebeveynlerin eğitim durumu ile depresyon puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Beşikçi (2000) tarafından yapılan araştırmada, otizimli çocuğu olan ilkokul mezunu anne babalarda daha yüksek depresyon düzeyi tespit edilmiştir. Mbugua ve arkadaşları (2011) zihinsel engele sahip çocukların anne babaların eğitim durumları ile depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir. Bu bulgulardan farklı olarak; Resch ve arkadaşları (2012) engelli çocukların anne-babaları ile yaptığı çalışmada anne-babaların eğitim durumları ile depresyon arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanıli çocuğu olan anne-babaların gelir durumlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Ailenin gelir düzeyi arttıkça depresyon düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Görgü'ye

(2005) göre; depresyon puanlarının da aylık gelirleri yüksek olan annelerde düşük çıkması maddi olarak daha rahat hareket etme imkanının annelerinin çocuğun bakımı için gerekli maddi yükü karşılamada bir rahatlık sağladığı ve bununla depresyon puanlarına etki ettiği şeklinde yorumlanmıştır. Görgü (2005) otizimli çocuğa sahip anneler ile yaptığı çalışmada ailenin gelir düzeyi ile depresyon puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Dereli ve Okur (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada gelir durumu az olan ebeveynlerin depresyonda olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Farklı bulguların olduğu çalışmalara bakıldığında; Bilgin (2012), Olsson ve Hwang (2001), Resch ve arkadaşları (2012) engelli çocuğa sahip annelerin ve babaların depresyon düzeyleri ile gelir düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların sahip olduğu çocuk sayısına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bilgin (2012) zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip anne ve babalar ile yaptığı çalışmada çocuk sayısı ile depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir. Görgü (2005) tarafından gerçekleştirilen otizimli çocuğu olan annelerin sosyal destek algıları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada, çocuk sayısı değişkenine göre, depresyon puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ceylan (2004) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, entegre eğitime katılan ve katılmayan annelerin depresyon düzeylerinin sahip oldukları çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Fırat (2000) tarafından çalışmada ise farklı bir sonuç elde edilerek anne depresyonunun çocuk sayısından etkilediği belirtilmiş, zihinsel engel tanıılı çocuğa sahip annelerde bir çocuğa sahip olmanın annenin depresyon düzeyini arttırdığı bulunmuştur.

Çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuğun yaşlarına göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde; Görgü (2015) otizimli çocukların anneleri ile yaptığı çalışmada çocuğun yaşı ile annenin depresyonu arasında ilişki bulunmamıştır. Bu bulgudan farklı olarak Gönen (2014) OSB olan çocukların yaşı ile

anne-babaların depresyon puanları arasında bir ilişkinin bulunduğunu belirtmiştir. OSB olan bireyin yaşı ile ebeveynlerin BDE'den aldıkları puanlar arasında küçük ama anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuğun cinsiyetine göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Görgü (2005) tarafından gerçekleştirilen otizimli çocuğa sahip olan annelerin sosyal destek algıları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada, çocuğun cinsiyeti ile anne ve babanın depresyon puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ergin, Şen, Eryılmaz, Pekuslu ve Kayacı (2007) engelli çocuğa sahip olan ebeveynlerin depresyon düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada çocuğun cinsiyetinin ebeveynlerin depresyon düzeyini etkilemediği bulunmuştur. Benzer şekilde Özkan (2002), Fırat (2000) yaptıkları çalışmalarda çocuğun cinsiyeti ile anne-babaların depresyon düzeyleri arasında ilişki bulunamamıştır. Bu sonuçlardan farklı olarak; Korkmaz ve arkadaşlarının (2014) 7-17 yaş arası farklı gelişimsel özellikleri olan çocuklara sahip ailelerin stresle başa çıkma yöntemlerinin araştırıldığı çalışmada katılımcı ebeveynlerin stresle başa çıkma yöntemleri çocuklarının cinsiyetine göre incelendiğinde, depresyon boyutunun çocukların cinsiyetinden etkilendiği belirlenmiştir.

Çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne-babaların sahip oldukları çocuğun özel eğitim alma süresine göre depresyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Eryılmaz ve arkadaşları (2007) yaptıkları çalışmada engelli çocukların eğitim aldıkları süre ile anne-babaların depresyon düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonucun çalışma bulguları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Çalışmada özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuğu olan anne babaların sosyal destek algıları ile depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ailenin sosyal destek algıları arttıkça depresyon düzeylerinin düştüğü görülmüştür. Duygun'a (2001) göre; Özellikle annenin, içinde bulunduğu çevre tarafından suçlandığı, daha az kabul gördüğü ve soyutlandığını hissettiği durumlarda, algılanan

duygusal desteğin azaldığı ve buna bağlı olarak yaşanan duygusal tükenmişlikle beraber engelli çocuk annelerinde depresyon olasılığının arttığı belirtilmektedir. Bilgin (2012) zihinsel yetersizliği tanımlı çocuğu olan anne-babalar ile yaptığı çalışmada algılanan sosyal destek ile depresyon düzeyleri arasında ters yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Görgü (2005) otizimli çocuğa sahip anneler ile yaptığı çalışmada ailenin sosyal destek algısı arttıkça depresyon düzeylerinin azaldığı tespit edilmiştir. Lin ve Dean (1984) hem özel desteğin hem de istenmeyen olayların bireylerin depresyon düzeyleri üzerinde doğrudan etkiye sahip olduğunu, sosyal desteğin bu etkiye aracılık ettiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Cairney ve arkadaşları (2003), Horowitz ve arkadaşları (2003), Okhakhume ve arkadaşları (2016) sosyal destek ve depresyon arasında anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir. Bu bulgular araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Çalışmada zel öğrenme glğ tanımlı çocuğu olan anne babaların algılanan sosyal destek düzeylerinin depresyon düzeylerini %11 oranında yordadığı görülmüştür. Buna göre depresyon düzeyi varyansının yüzde 89'unu başka değişkenler belirlemektedir. Alanyazına bakıldığında; Sipal ve Sayın (2013) annelerin depresyon düzeylerinin sosyal destek algısı tarafından yordandığını belirlemişlerdir. Gowen ve arkadaşları (1989) yaptıkları çalışmada annelerin depresyonunu yordayan değişkenin sosyal destek olduğunu tespit edilmiştir. zkan (2002), zihinsel engelli ve normal çocuğa sahip annelerin sosyal destek algıları ve depresyon düzeylerini incelemiş ve zihinsel engelli ocuk annelerinin normal çocuğa sahip annelerden daha yüksek depresyon puanlarına sahip olduğunu ve duygusal destek algısının depresyon puanlarının tek yordayıcısı olduğunu bulmuştur.

5.3. ÖNERİLER

Araştırmanın sonucuna göre aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Yapılan çalışmada ailelerin aylık gelirleri yükseldikçe sosyal destek algılarının yükseldiği ve depresyon düzeylerinin ise düştüğü görülmüştür. Bu nedenle özel gereksinimli çocuğa sahip ailelere sunulan eğitim hizmetlerinin dışında, maddi destek yardımı da engel türü ve engelden etkilenme düzeyi fark etmeksizin devlet tarafından sunulabilir.
2. Araştırmada ailenin eğitim seviyesi yükseldikçe ailenin sosyal destek algısının arttığı ve depresyon düzeylerinin ise düştüğü bulunmuştur. Ailenin eğitilmiş olması, çocuğun eğitimi için alternatif yollar geliştirmesine, farklı destek kaynaklarının farkında olup bunlardan yarar sağlamasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle:
  - a. Eğitim düzeyi düşük olan ailelere, çocukların çeşitli eğitim imkânlarından yararlanma, destek kaynaklarını kullanma ve geliştirme ile ilgili eğitimler verilebilir.
  - b. Hastanelerde ve rehberlik araştırma merkezlerinde özellikle yeni tanı almış ailelere çocuğun engel durumuna ilişkin bilgi verici danışmanlık hizmetleri sunulabilir.
  - c. Okullarda bu ailelere yönelik seminerler düzenlenebilir ve yine okullarda ve rehberlik araştırma merkezlerinde aile eğitim programları oluşturulabilir.
3. Sosyal destek algısının yüksek olması depresyon düzeyini düşürdüğü görülmektedir. Özel gereksinimli çocuğa sahip aileler ile çalışan uzmanların ailelerin sosyal destek sistemlerini harekete geçirici ve güçlendirici çalışmalarda bulunmaları, bu ailelere sunulacak olan psikolojik danışma desteğini daha etkili hale getireceği düşünülmektedir. Yine aynı şekilde ailelere sosyal destek sistemlerinin tanıtılması da ailelerin bu sistemlere kolay ulaşmasını sağlayacaktır.

İlerde yapılması amaçlanan araştırmalar içinde aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

1. Yapılacak çalışmalarda daha fazla anne-babaya ulaşılarak araştırmanın örneklemini genişletilebilir.
2. Araştırmaya katılan annelerin sayısının daha fazla olduğu görülmüştür. Anne ve babalarla yapılacak çalışmalarda yakın sayılarda anne-babaya ulaşılabilir.
3. Çalışmada zel öğrenme glėė tanısı olan çocuğa sahip ailelerle çalışılmış, herhangi bir tanısı olmayan çocuğa sahip aileler çalışmaya dahil edilmemiştir. Yapılacak çalışmalarda normal gelişim gösteren çocuğa sahip ailelerle karşılaştırma yapılabilir.
4. Yapılan araştırmada sosyal destek algısının depresyon düzeyini yordama oranına bakılmıştır. Depresyon düzeyini yordayan başka değişkenler de araştırılabilir.
5. Çalışma sadece anne ve babalar ile yapılmıştır. Yapılacak çalışmalara özel öğrenme glėė tanılı çocuklarda dahil edilerek; anne ve babaların sosyal destek algıları ve depresyon düzeyleri ile özel öğrenme glėė tanılı çocuklarının depresyon düzeyleri ve sosyal destek algıları karşılaştırabilir.

KAYNAKLAR

- Akçakın, M., Erdem, G. (2001). Otizm Tanısı Konmuş Çocukların Anne Babasındaki Ruhsal Belirtiler. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 8(1), 2-10.
- Akçın, N. (2009). Öğrenme Güçlüğü Gösteren Çocukların Yazma Sürecinde Gösterdiği Özellikler. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 29, 5-18.
- Akkök, F. (2003). Farklı Özelliğe Sahip Olan Çocuk Aileleri ve Ailelerle Yapılan Çalışmalar. (ed. A. Ataman) *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık, s. 121-142.
- Akmanış, B. (2010). Otistik Çocuğu Olan Annelerin Algıladıkları Sosyal Desteğe Göre Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Akyol, H. (2000). Yazı Öğretimi. *Millî Eğitim Dergisi*, 146, 37-48.
- Al Gamal, E., Long, T. (2012). Psychological Distress And Perceived Support Among Jordanian Parents Living With A Child With Cerebral Palsy: A Cross-Sectional Study. *Faculty of Nursing, The University of Jordan, Amman, Jordan and School of Nursing, Midwifery & Social Work, University of Salford, Salford, UK*.
- Alper, Y. (1999). *Bütün Yönleriyle Depresyon*. İstanbul: Gendaş Yayınları.
- Altuğ-Özsoy, S., Özkahraman, Ş., Çallı, F. (2006). Zihinsel Engelli Çocuk Sahibi Ailelerin Yaşadıkları Güçlüklerin İncelenmesi, *Aile ve Toplum*, 8(3): 69-77.
- Altuntaş, F. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Disleksiye İlişkin Bilgileri ve Dislektik Öğrencilere Yönelik Çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arı, E. (2006). Dikkat Eksikliği Ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşadıkları Kaygı Düzeyi, Algıladıkları Sosyal Destek Ve Ana-Babalık Tutumlarının İncelenmesi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Arıcioğlu, A., Gültekin, F. (2017). Zihinsel Engelli Çocuk Annelerinin Sosyal Destek ve Gelecek Algıları: Psikolojik Danışmanların Roller, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 42: 1-26.

Aslan, Ç. Ç. (2010). Zihinsel Engelli Olan Anne Ve Babaların Psikolojik Belirtileri, Sosyal Destek Algıları Ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Karşılaştırılması, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji, Yüksek Lisans Tezi.

Atalay, Ö. D. (2013). Özgül Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğa Sahip Annelerin Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydemir, Ö., Köroğlu. E. (2006). *Psikiyatride Kullanılan Klinik Ölçekler*. Hekimler Yayın Birliği, Ankara.

Aydemir, S. E. (2015). Otizmlili Çocukların Ebeveynlerinin Evlilik Uyumlarının, Başa Çıkma Stratejilerinin Ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Eğitimi Ve Danışmanlığı Anabilim Dalı, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans Tezi.

Aydın, K. (2004). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri ve Tükenmişliğe Etkileyen Bazı Faktörlerin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Ayrancı, E. (2015). The Predictive Roles of Perceived Social Support, Early Maladaptive Schemas, Parenting Styles, and Schema Coping Processes In Well-Being and Burnout Levels of Primary Caregivers of Dementia Patients. METU, The Graduate School of Social Sciences, Master's Thesis, Ankara.

Azeem, M. W., Dogar, I. A., Shah, S., Cheema, M. A., Asmat, A., Akbar, M., Kousar, S., Haider, I. I. (2013). Anxiety and Depression among Parents of Children With Intellectual Disability İn Pakistan. *J Can Acad Child Adolesc Psychiatry*, 22:4, (November,2013).

Banga, G., Ghosh, S. (2017). The Impact Of Affiliate Stigma On Psychological Well-Being Of Mothers Of Children With Specific Learning Disabilities In India: The Mediating Role Of Subjective Burden. *Journal Of Applied Research In Intellectual Disabilities*, 30: 958-969.

Baydık, B. (2011). Okuma Güçlüğü Olan Öğrencilerin Üst Bilişsel Okuma Stratejilerini Kullanımı Ve Öğretmenlerinin Okuduğunu Anlama Öğretim Uygulamalarının İncelenmesi. *Eğitim Ve Bilim*, 36(162).

Beck, A. T., Ward, C. H., Mendelson, M., Mock, J., Erbaugh, J. (1961). An Inventory For Measuring Depression. *Archives Of General Psychiatry*, 4, 561-71.

Beck, A. T. (2005). The Current State Of Cognitive Therapy: A 40-Year Retrospective. *Archives Of General Psychiatry*. 62(9): 953-959.

Bender, W. N. (2012). *Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler Ve Eğitimleri* (Trans: H. Sarı). Ankara: Nobel.

Beşikçi, H. (2000). Otistik Olan Ve Olmayan Normal Çocuklara Sahip Anne – Babaların Kaygı Düzeyleri Ve Aile Yapıları. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Bilgin, Ş. (2012). Ağır ve Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Anne -Babalarının Algıladıkları Sosyal Destek Kaygı Ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp-Psikiyatri (Klinik Psikoloji-Erişkin) Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Bromley, J., Hare, D. J., Davison, K., Emerson, E. (2004). Mothers Supporting Children With Autistic Spectrum Disorders. Mothers Supporting Children With Autistic Spectrum Disorders.

Büyükçakmak, Ö. (2015). Özgül Öğrenme Güçlüğü Tanısı Almış Çocukların Ebeveynleri İle Özgül Öğrenme Güçlüğü Tanısı Almamış Çocukların Ebeveynlerinin Duygu Dışavurumları Ve Anksiyete Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniveristesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.

Cairney, J., Boyle, M., Offord, D. R., Racine, Y. (2003). Stress, Social Support And Depression In Single And Married Mothers. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* (2003) 38:442–449.

Cantwell, J., Muldoon, O., Gallagher, S. (2015). The Influence Of Self-Esteem And Social Support On The Relationship Between Stigma And Depressive Symptomology In Parents Caring For Children With Intellectual Disabilities. *Journal Of Intellectual Disability Research*, Volume 59 Part 10 Pp 948–957 October.

Caplan, G. (1974). Support Systems And Community Mental Health: *Lectures On Conceptual Development*. Behav Public, New York.

Cen, S., Aytac, B. (2017). Ecocultural Perspective In Learning Disability: Family Support Resources, Values, Child Problem Behaviors. *Learning Disability Quarterly*, 40(2): 114-127.

Ceylan, R. (2004). Entegre Eğitime Katılan Ve Katılmayan Engelli Çocukların Annelerinin Depresyon Ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Cohen, S., Wills T. A. (1985). Stress, Social Support And Buffering Hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310–357.

Coşkun, Y., Akkaş, G. (2009). Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişki. Ahi Evran Üniversitesi *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 213-227.

Coşkun, S. (2012). Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Uyum Süreci Aşamaları Ve Bu Aşamaların Tükenmişlik Ve Algılanan Sosyal Destek İle İlişkilendirilerek İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Courtad, C. A., Ve Bakken, J. P. (2011). History Of Learning Disabilities. *History Of Special Education*, 21, 61-87.

Çakır, Y., Palabıyıkoglu, R. (1997). Gençlerde Sosyal Destek-Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Güvenirlilik Ve Geçerlik Çalışması. *Ankara Üniversitesi Kriz Dergisi*, 5(1), 15-24.

Çakıroğlu, O. (2015). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 14(2).

Çalık, K. Y., Aktaş, S. (2011). Gebelikte Depresyon: Sıklık, Risk Faktörleri Ve Tedavisi - Depression In Pregnancy: Prevalence, Risk Factors And Treatment. *Psychiatry Interpers. Biol. Process.* 3, 142–162.

Çaycı, B., Demir, M. K. (2006). Okuma Ve Anlama Sorunu Olan Öğrenciler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 437-458.

Çürük, N. (2008). Ankara İl Merkezindeki İş Okullarında 1. Ve 4. Sınıfa Devam Eden Zihinsel Engelli Çocukların Annelerinin Kaygı Ve Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştıkları Problemlere Göre İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksel Lisans Tezi.

Darıca, N., Abidinoğlu, Ü., Gümüşçü, Ş. (2005). *Otizm Ve Otistik Çocuklar*, 4. Baskı, Özgür Yayınları, İstanbul, Sayfa150-162.

Dayapoğlu, N. Tan, M. (2017). The Care Burden And Social Support Levels Of Caregivers Of Patients With Multiple Sclerosis. Atatürk University, *Faculty Of Health Sciences, Department Of Medical Nursing*, Erzurum, Turkey.

Deniz, M. E., Yorgancı, Z., ve Özyeşil, Z. (2009). A Research On Investigating The Trait Anxiety And Depression Levels Of The Students With Learning Disabilities. *Elementary Education Online*, 8(3), 694-708.

Dereli, F., Okur, S. (2008). Engelli Çocuğa Sahip Olan Ailelerin Depresyon Durumunun Belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*, 25: 164-168.

Doğan, M. (2010). İşitme Engelli Çocuğu Olan Ve Olmayan Ana-Babaların Stres, Depresyon Ve Sürekli Kaygı Belirtileri Yönünden Karşılaştırılması. *International Journal Of Early Childhood Special Education (INT-JECSE)*, December.

Dönmez, N., Bayhan, P., Artan, İ., (2000). Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Beklentileri Ve Endişe Duydukları Konuların İncelenmesi. *Sosyal Hizmet Dergisi*, 11:16-24.

Dunst, C. J., Trivette, C. M., & Jodry, W. (1997). *Influences Of Social Support On Children With Disabilities And Their Families*. In M. J. Guralnick (Ed.), *The Effectiveness Of Early Intervention* (Pp. 499–522). Baltimore, MD: Brookes.

Dyson, L. L. (1996). The Experiences Of Families Of Children With Learning Disabilities: Parental Stress, Family Functioning, And Sibling Self-Concept. *Journal Of Learning Disabilities*, 29(3), 280-286.

Ekas, V., Lickenbrock, D. (2010). Optimism, Social Support, And Well-Being İn Mothers Of Children With Autism Spectrum Disorder, *J Autism Dev Disord*, 40: 1274-1284.

Eker, D., Arkar, H., Yaldız, H. (2001). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Gözden Geçirilmiş Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik Ve Güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.

Elemek, M.A. (2008). Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklarda Benlik Saygısının Ve Kaygı Durumunun İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Elkitabı, (DSM-5) Beşinci Baskı (2013). *Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı*'ndan, Çev. Koroğlu E, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, (S 234).

Erden, G., Kurdoğlu, F., ve Uslu, R. (2002). İlköğretim Okullarına Devam Eden Türk Çocuklarının Sınıf Düzeylerine Göre Okuma Hızı Ve Yazım Hataları Normlarının Geliştirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(1), 5-13.

Ergin, D., Şen, N., Eryılmaz, N. E., Pekuslu, S., Kayacı, M. (2007). Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Depresyon Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Journal Of Anatolia Nursing And Health Sciences*. 10(1): 41-48.

Ersan, E., Abay, E., (2001) *Depresyonun Genetik Nedenleri*. Duygudurum Dizisi 1(6):277–282.

Ertekin Pınar, Ş., Tel, H. (2012). Depresyon Tanılı Birey Ve Hemşirelik Yaklaşımı, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(2), 86-91.

Eryılmaz, N. Pekuslu, S. Kayacı, M. Ergin, D. Şen, S. (2007). Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Depresyon Düzeyi Ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2007; 10: 1.

Fırat, S. (2000). Otistik Ve Zihinsel Özürlü Çocukların Annelerinde Kaygı, Depresyon, Aleksitimi Ve Genel Psikolojik Değerlendirme. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Flanagan, D. P., Ortiz, S. O., Alfonso, V. C. (2013). *Essentials Of Cross-Battery Assessment* (Vol. 84). John Wiley & Sons.

Floyd, F.J., Wiademan, K. F. (1995). Factor Analysis In The Development And Refinement Of Clinical Assesment Instruments. *Psychological Assessment*, 7, 286-299.

Frankel, J. R., Wallen, N. E. (2005). How To Design And Evaluate Research In Education. (6th Ed). USA: New York: *Mcgraw-Hill International Edition*.

Geary, D. C. Ve Hoard, M. K. (2001). Numerical And Arithmetical Deficits In Learning-Disabled Children: Relation To Dyscalculia And Dyslexia. *Aphasiology*, 15(7), 635-647.

Gezer, E. (2008). Stres Veren Yaşam Olanlarının, Öğretim Elemanlarının, Depresyon Ve Tükenmişlik Düzeylerine Etkisi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.

Girli, A., Yurdakul, A., Sarısoy, M., Özekeş, M. (1998). Zihinsel Engelli Ve Otistik Çocukların Ebeveynlerine Yönelik Grup Danışmanlığının Depresyon, Benlik Saygısı Ve Tutumları Üzerine Etkisi, <http://www.İsikozeleğitim.Com>.

Gowen, J. W., Johnson-Martin, N., Goldman, B. D., Appelbaum, M. (1989). Feelings Of Depression And Parenting Competence Of Mothers Of Handicapped

And Nonhandicapped Infants: A Longitudinal Study. *American Journal On Mental Retardation*, 94(3), 259-271.

Gölbalmış Erhan, G. (2005). Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Annelerin Umutsuzluk, Karamsarlık, Sosyal Destek Algılarının Ve Gelecek Planlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Gönen, A. (2014). Otizm Spektrum Bozukluğu İle Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Olan Bireylerin Ebeveynlerinin Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişki. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Görgü, E. (2005). 3-7 Yaş Arası Otistik Çocuğa Sahip Olan Annelerin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri İle Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişki. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Güleç C., Köroğlu, E. (1997). *Psikiyatri Temel Kitabı*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Günay, G. (2017). Özgül Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuklarda ve Ebeveynlerinde Yaşam Kalitesi Ve Komordibitenin Etkisinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı Ve Sinir Has. Eğt. Ve Arş. Hastanesi, İstanbul.

Hall, H. R., Graff, J. C. (2011). The Relationships Among Adaptive Behaviors Of Children With Autism, Family Support, Parenting Stress, And Coping, *Issues In Comprehensive Pediatric Nursing*, 34(1), 4-25.

Hassal, R., Rose, J., Mcdonald, J. (2005). Parenting Stress İn Mothers Of Children With An Intellectual Disability: The Effects Of Parental Cognitions İn Relation To Child Characteristics And Family Support, *Journal Of Intellectual Disability Research*, 49(6): 405-418.

Hastings, R. P., Kovshof, H., Ward, N. J., Espinosa, F. D., Brown, T., Remington, B. (2005). Systems Analysis Of Stress And Positive Perceptions İn Mothers And

Fathers Of Pre-School Children With Autism. *Journal Of Autism And Developmental Disorders*, Vol. 35, No. 5, October.

Havens, C. A. (2005). Becoming A Resilient Family: Child Disability And The Family System. *National Center On Accessibility*. Access Today, Spring 2005.

Hawling, P.,Rutter, M.(1987) The Alleviation Of Family Problems, *Printed From Treatment Of Autistic Children*, London, The National Autistic Society.

Heiman, T. (2002). Parents Of Childrenwith Disabilities: Resilience, Coping, And Future Expectations, *Journal Of Developmental And Physical Disabilities*, 14(2): 159-171.

Heiman, T., Berger, O. (2008). Parents Of Children With Asperger Syndrome Or With Learning Disabilities: Family Environment And Social Support. *Research İn Developmental Disabilities*. 29(4), 289-300.

Hisli, N. (1989). Beck Depresyon Envanteri'nin Üniversite Öğrencileri İçin Geçerliliği, Güvenirliği. *Psikoloji Dergisi*,7(23): 3-13.

Horowitz, A., Reinhardt, J. P., Boerner, K., Travis, L. A. (2003). The İnfluence Of Health, Social Support Quality And Rehabilitation On Depression Among Disabled Elders. *Mental Health*, 7:5, 342-350.

H. Sarı (Ed.). *Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler ve Eğitimleri* 6. Basımdan Çeviri İçinde (S. 72-105). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Işıkkhan, V. (2005). *Engelli Çocuğa Sahip Anne Ve Babalarda Depresyon*, Ankara.

Kaçan Softa, H. (2012). Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2): 589-600.

Kalaycı, Ş. (Ed.) (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kaner, S. (2004). Engelli Çocukları Olan Ana Babaların Algıladıkları Stres, Sosyal Destek Ve Yaşam Doyumları“, Yayınlanmamış Araştırma Raporu, *Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri*, Ankara.

- Kaner, S. (2003). Aile Destek Ölçeği: Faktör Yapısı, Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışmaları. *Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Fakültesi. Özel Eğitim Dergisi*. 4(1), 57- 73.
- Karadağ, G. (2009). Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Yaşadıkları Güçlükler İle Aileden Algıladıkları Sosyal Destek Ve Umutsuzluk Düzeyleri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 8(4), 315-322.
- Karande, S., Kumbhare, N., Sahah., N. (2009). Anxiety Levels İn Mothers Of Children With Specific Learning Disability, *J Postgrad Med.*, 55(3): 165-170.
- Karpat, D., Girli, A. (2012). Yaygın Gelişimsel Bozukluk Tanılı Çocukların Anne-Babalarının Yas Tepkilerinin, Evlilik Uyumlarının Ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 13(2), 69-85.
- Kavak, S. (2007). Algılanan Aile Yakınları Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve 0–8 Yaş Arası Engelli Çocuğu Olan Annelerin Yakınlarından Aldığı Desteği Algılamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kavale, K. A., Forness, S. R. (2000). What Definitions Of Learning Disability Say And Don't Say A Critical Analysis. *Journal Of Learning Disabilities*, 33(3), 239-256.
- Korkmazlar, Ü. (1999). Özel öğrenme bozukluğu (öğrenme güçlükleri). *Ben Hasta Değilim: Çocuk Sağlığı Hastalıklarının Psikososyal Yönü*. Edt: Kulaksızoğlu, A. İstanbul. Epsilon Yayıncılık. 285-309.
- Korkmaz, M., Yücel, S.A., Çelebi, N., Kılıç, B. (2014). 7-17 Yaş Arası Farklı Gelişimsel Özellikleri Olan Çocuklara Sahip Ailelerin Stresle Başa Çıkma Yöntemlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 4(2), 16-50.
- Korkmazlar, Ü. (2003). Özel Öğrenme Bozukluğu. A. Kulaksızoğlu (Ed.) *Farklı Gelişen Çocuklar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Köksal, G., Kabasakal, Z. (2012). Zihinsel Engelli Çocukları Olan Ebeveynlerin Yaşamlarında Algıladıkları Stresi Yordayan Faktörlerin İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32: 71-91.

Köroğlu, E. (2006). *Depresyon nedir? Nasıl baş edilir?* 2. Basım. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Kumbasar, A. (2016). İşitme Engelli Ve Engelli Olmayan Çocuklara Sahip Ailelerde Sosyal Destek Algısı, Yılmazlık Ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Özel Eğitim Programı Yüksek Lisans Tezi.

Küllü, Z. (2008). Özürlü Çocuğa Sahip Ebeveynlerde Depresyon Durumunun Değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Lin, N. Dean, A. (1984). Social Support And Depression* A Panel Study. *Soc Psychiatry* (1984) 19:83-91.

Mbugua, M. N., Kuria, M. W., Ndeti, D. M. (2011). The Prevalence Of Depression Among Family Caregivers Of Children With Intellectual Disability In A Rural Settingin Kenya. *Hindawi Publishing Corporation International Journal Of Family Medicine* Volume 2011, Article ID 534513, 5 Pages.

M.E.B. (2006). “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.” 31.05.2006.26184 Sayılı Resmi Gazete.

Melekooğlu, M. (2015). *Özel Öğrenme Güçlüğüne Giriş*. M.A. Melekoğlu Ve O. Çakıroğlu, (Ed.) Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklar İçinde (S. 15-48). Ankara: Vize Yayıncılık.

Meral, F. B., Cavkaytar, A. (2012). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Psikometrik Özelliklerinin Otizmli Çocuk Aileleri Üzerinde İncelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*; 3(4): 20-32.

Meral, B. F., And Cavkaytar, A. (2015). Otizmlı Çocuk Ailelerinin Aile Yaşam Kalitesi Algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 23(3), 1363-1380.

Murphy, R., Ekers, D., Webster, L. (2014). An Update To Depression Case Management By Practice Nurses In Primary Care: A Service Evaluation, *Journal of psychiatric and mental health nursing*; 21:827–833.

Oğuz, Ş., Toros, F., İnanç, B. (2004). Zihinsel Ve/Veya Bedensel Engelli Çocukların Annelerinin Anksiyete, Depresyon Ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı.

Okhakhume, A. S., Aroniyo, O. T., Olagundoye, O. A. (2016). Influence Of Social Support, Stress And Coping Strategies On Depression Among Children With Physical Disability In Nigeria. *Department Of Psychology, University Of Ibadan, Nigeria. International Journal Of Clinical Psychiatry* 2016, 4(2): 27-32.

Olçay Gül, S., Olgunsoylu, B., Ünal, Y. (2015). Yetersizliği Olan Ve Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ailelerin Travma Sonrası Stres Belirti Ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 12(32), 221-245.

Olsson, M. B., Hwang, C. P. (2001). Depressin In Mothers And Fathers Of Children With İntellectual Disability. *Journal Of Intellectual Disability Research*, 45(6): 535-543.

Öçalan, S. (2003). Çevik Kuvvet Polisinin İş Stresi Ve Depresyon Düzeyinin Azaltılmasında Grupla Psikolojik Danışmanın Etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Özgür, B. O., Aksoy, M., Aydın, M., Koçkaya, S., Bingöl, B. M. (2016). Determination Of Mothers' Depression Levels By The Type Of Special Educational Services They Get For Their Autistic Children. *Journal Of Human Sciences*, 13(3)

Özkan, S. (2002). Zihinsel Engelli Ve Normal Çocuğa Sahip Annelerin Algıladıkları Sosyal Destek Ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Öztürk, M. O. (2004). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları* S.293–317, Feryal Matbaası, Ankara.

Pesa, N., Ve Somers, S. (2007). Improving Reading Comprehension Through Application And Transfer Of Reading Strategies. *Online Submission*.

Pierangelo, R., Ve Giuliani, G. A. (2006). *Learning Disabilities: A Practical Approach To Foundations, Assessment, Diagnosis, And Teaching*. Pearson College Division.

Resch, J. A., Elliott, T. R., Benz, M. R. (2012). Depression Among Parents Of Children With Disabilities. Texas A&M University. *Families, Systems, & Health, American Psychological Association 2012, Vol. 30, No. 4, 291–301*

Sadock, B. J., Kaplan, I. H., Sadock, V. (2007). *Comprehensive Textbook Of Psychiatry*, 3. Cilt, Çeviri: Aydın H, Bozkurt A. Güneş Kitapevi, Ankara; 2064-2087

Sayıl, I. (2000). Özgüven HD. *Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Kitabı* S.235, Antip AŞ, Ankara.

Sevinç, Ş (2009). Astımlı Çocukların Ve Annelerinin Depresyon Ve Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi. Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi, Diyarbakır.

Siklos, S., Kerns, K. A. (2006). Assessing Need For Social Support İn Parents Of Children With Autism And Down Syndrome. *J Autism Dev Disord* (2006) 36:921–933.

Silliman, E. R., Ve Scott, C. M. (2006). Language Impairment And Reading Disability: Connections And Complexities Introduction To The Special Issue. *Learning Disabilities Research & Practice*, 21(1), 1-7.

Sipal, R. F., Sayın, U. (2013). Impact Of Perceived Social Support And Depression On The Parental Attitudes Of Mothers Of Children Who Are Deaf. *J Child Fam Stud*. November 2013, Volume 22, Issue 8, Pp 1103–1111

Sivrikaya, T., Tekinarslan, İ. (2013). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Annelerde Stres, Sosyal Destek Ve Aile Yüğü. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(2): 17-29.

Soysal, A., Koçkar, A., Erdoğan, E., Şenol, S., ve Gücüyener, K. (2001). Öğrenme güçlüğü olan bir grup hastanın WISC-R profillerinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 4, 225-231.

Strachan, W. (2005). Fathers Of Children With Educational Disabilities: The Role Of Stres In Life Satisfaction. Doctoral Thesis (Not Printed). *The Florida State University, America*.

Steese, S., Dollete, M., Philips, W. Hossfeld, E., Matthews, G. And Taormina, G. (2006). Understanding Girls' Circle As An İntervention On Perceived Social Support, Body İmage, Self-Efficacy, Locus Of Control And Self-Esteem. *Adolescence*, 41(161), 55-74.

Sungur Bozdoğan, İ. B. (2011). Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Algıladıkları Sosyal Destek Ve Yalnızlık Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Şendil, G. Ve Balkan, K., İ. (2005). Anne Baba Olmak Dizisi, *Çocuğun Eğitimi Ailede Başlar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Şenel, H. G. (1995). "Özel Öğrenme Güçlüğü" Terimi Yerine Alternatif Arayışlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(01).

Tezcan, E. (2000). *Depresyonun Ayırıcı Tanısı*. Duygudurum Dizisi. 2, 77-98.

Thoits, P.A. (1986). Social Support As Coping Assistance. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 54(4), 416-423.

Tok, G. (2008). Anestezi Yoğun Bakım Ünitesinde Yatan Hastaların Yakınlarında Görülen Anksiyete Ve Depresyon Semptomlarının Değerlendirilmesi. Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Anesteziyoloji Ve Reanimasyon Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi, Manisa.

Turan, F., Yükselen, A. (2004). Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Dil Özellikleri. *Eğitim Ve Bilim*, 29(132).

Uğuz, U., Toros, F., İnanç, B., Çolakkadıoğlu, O. (2004). Zihinsel Ve/Veya Bedensel Engelli Çocukların Annelerinin Anksiyete, Depresyon Ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 7(1),42-47.

Uluslararası Disleksi Derneği (2003). What Is Dyslexia? 23 Kasım 2017 Tarihinde [Http://Www.İnterdys.Org](http://www.interdys.org) Sayfasından Erişilmiştir.

US National Research Council (2003). Depression İn Parents, *Parenting And Children*, Washington D.C.

Uskun, E., Gündoğar, D. (2010). The Levels Of Stres, Depression And Anxiety Of Parents Of Disabled Children İn Turkey. *Disability And Rehabilitation*, 32 (23): 1917-1927.

Ünal, S., Özcan, E. (2000). Depresyonda Hazırlayıcı Ve Ortaya Çıkarıcı Etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. (1)1: 41-45.

Ünal, S., Küey, L., Güleç, C., Bekaroğlu, M., Evlice, Y., Kırılı, S. (2002). Depresif Bozukluklarda Risk Etkenleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*; 5: 8-25.

Varol, N. (2005). *Aile Eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Weiss, J. (2002). Hardiness And Social Support As Predictors Of Stress İn Mothers Of Typical Children, Children With Autism And Children With Mental Retardation, *SAGE Journal*, 6(1): 115-130.

Wu, Q., Mok, B. (2007). Mental Health And Social Support: A Pioneering Study On The Physically Disabled İn Southern China. *International Journal Of Social Welfare*; 16: 41-54.

Yıldırım, İ. (1997). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi, Güvenirliği Ve Geçerliliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 81-87.

Yıldırım, İ. (2004). Eş Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi, *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3(22): 19-26.

Yıldırım Sarı, H., Başbakal, Z. (2010). Depression Among Mothers Of Children And Adults With An Intellectual Disability In Turkey. *International Journal Of Nursing Prctice* , 16: 248-253.

Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, S. A. (2004). Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Psikososyal Özellikleri, Sorunları ve Eğitimi. *Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2).

Yüksel, M. Y. (2012). Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerde Biliş Ve Dil Özellikleri.

EKLER

EK-1.TANITICI BİLGİ FORMU

Değerli katılımcılar; bu araştırma özel öğrenme güçlüğü tanıılı çocuğa sahip anne-babaların depresyon düzeylerini ve sosyal destek algılarını incelemek amacıyla yapılmaktadır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için sorulara doğru cevap vermeniz büyük önem taşımaktadır. Alınan bilgiler sadece araştırma için kullanılacak, herhangi bir kişiyle ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Sizden istenen aşağıdaki soruları okuyup size uygun olana X işareti koymanızdır.

Katkı ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Zeynep KURTBEOĞLU
Psikolojik Danışman
Dokuz Eylül Üniversitesi
Özel Eğitim Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Vesile YILDIZ DEMİRTAŞ

1.Cinsiyetiniz	1. ( )Kadın 2. ( )Erkek
2.Yaşınız	1. ( )30 yaş ve altı 2. ( )31-40 yaş arası 3. ( )41-50 yaş arası 4. ( )51 yaş ve üstü
3.Medeni durumunuz	1. ( )Evli 2. ( )Boşanmış 3. ( )Eşi ölmüş 4. ( )Diğer
4.Eğitim durumunuz? (Bitirilen okulu yazınız)	1. ( )Okur-yazar 2. ( )İlköğretim 3. ( )Lise 4. ( )Lisans 5. ( )Lisansüstü
6.Ailenizin toplam aylık geliri	1. ( )1500 ve altı 2. ( )1501-3000 3. ( )3001-4500 4. ( )4501-6000 5. ( )6000 üstü
7.Sahip olduğunuz çocuk sayısı	1. ( )1 2. ( )2 3. ( )3 4. ( )4 ve üstü

Özel öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuğunuzun;

8.Yaşı	1. ( )6-10 2. ( )11-14 3. ( )15-18
9.Cinsiyeti	1. ( )Kız 2. ( )Erkek
10. Özel eğitim alma süresi	1. ( )1 yıldan az 2. ( )1-3 yıl 3. ( )4 yıl ve üstü

EK-2. BECK DEPRESYON ÖLÇEĞİ

Aşağıda, kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Her madde bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o ruh durumunun derecesini belirleyen 4 seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. Son bir hafta içindeki (şu an dahil) kendi ruh durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun olan ifadeyi bulunuz. Daha sonra, o maddenin yanındaki harfin üzerine (X) işareti koyunuz.

1)	a. Kendimi üzgün hissetmiyorum b. Kendimi üzgün hissediyorum c. Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygudan kurtaramıyorum d. Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum
2)	a. Gelecekte umutsuz değilim b. Gelecek konusunda umutsuzum c. Gelecekte beklediğim hiç bir şey yok d. Benim için bir gelecek olmadığı gibi bu durum değişmeyecek
3)	a. Kendimi başarısız görmüyorum b. Herkesten daha fazla başarısızlıklarım oldu sayılır c. Geriye dönüp baktığımda, pek çok başarısızlığımın olduğunu görüyorum d. Kendimi bir insan olarak tümüyle başarısız görüyorum
4)	a. Her şeyden eskisi kadar doyum (zevk) alabiliyorum b. Her şeyden eskisi kadar doyum alamıyorum c. Artık hiçbir şeyden gerçek bir doyum alamıyorum d. Bana doyum veren hiçbir şey yok. Her şey çok sıkıcı
5)	a. Kendimi suçlu hissetmiyorum b. Arada bir kendimi suçlu hissettiğim oluyor c. Kendimi çoğunlukla suçlu hissediyorum d. Kendimi her an için suçlu hissediyorum
6)	a. Cezalandırılıyormuşum gibi duygular içinde değilim b. Sanki bazı şeyler için cezalandırılabilmişim gibi duygular içindeyim c. Cezalandırılacakmışım gibi duygular yaşıyorum d. Bazı şeyler için cezalandırılıyorum
7)	a. Kendimi hayal kırıklığına uğratmadım b. Kendimi hayal kırıklığına uğrattım c. Kendimden hiç hoşlanmıyorum d. Kendimden nefret ediyorum
8)	a. Kendimi diğer insanlardan daha kötü durumda görmüyorum b. Kendimi zayıflıklarım ve hatalarım için eleştiriyorum c. Kendimi hatalarım için her zaman suçluyorum d. Her kötü olayda kendimi suçluyorum
9)	a. Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok b. Bazen kendimi öldürmeyi düşünüyorum ama böyle bir şey yapamam c. Kendimi öldürebilmeyi çok isterdim d. Eğer bir fırsatını bulursam kendimi öldürürüm
10)	a. Herkesten daha fazla ağladığımı sanmıyorum b. Eskisine göre şimdilerde daha çok ağlıyorum

	c. Şimdilerde her an ağlıyorum d. Eskiden ağlayabilirdim. Şimdilerde istesem de ağlayamıyorum
11)	a. Eskisine göre daha sinirli veya tedirgin sayılmam b. Her zamankinden biraz daha fazla tedirginim c. Çoğu zaman sinirli ve tedirginim d. Şimdilerde her an için tedirgin ve sinirliyim
12)	a. Diğer insanlara karşı ilgimi kaybetmedim b. Eskisine göre insanlarla daha az ilgiliyim c. Diğer insanlara karşı ilgimin çoğunu kaybettim d. Diğer insanlara karşı hiç ilgim kalmadı
13)	a. Eskisi gibi rahat ve kolay kararlar verebiliyorum b. Eskisine kıyasla şimdilerde karar vermeyi daha çok erteliyorum c. Eskisine göre karar vermekte oldukça güçlük çekiyorum d. Artık hiç karar veremiyorum
14)	a. Eskisinden daha kötü bir dış görünüşüm olduğunu sanmıyorum b. Sanki yaşlanmış ve çekiciliğimi kaybetmişim gibi düşünüyor ve üzülüyorum c. Dış görünüşümde artık değiştirilmesi mümkün olmayan ve beni çirkinleştiren değişiklikler olduğunu hissediyorum d. Çok çirkin olduğumu düşünüyorum
15)	a. Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum b. Bir işe başlayabilmek için eskisine göre daha çok çaba harcıyorum c. Ne olursa olsun, yapabilmek için kendimi çok zorluyorum d. Artık hiç çalışmıyorum
16)	a. Eskisi kadar kolay ve rahat uyuyabiliyorum b. Şimdilerde eskisi kadar kolay ve rahat uyuyamıyorum c. Eskisine göre bir veya iki saat erken uyanıyor, tekrar uyumakta güçlük çekiyorum d. Eskisine göre çok erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorum
17)	a. Eskisine göre daha çabuk yorulduğumu sanmıyorum b. Eskisinden daha çabuk ve kolay yoruluyorum c. Şimdilerde neredeyse her şeyden, kolayca ve çabuk yoruluyorum d. Artık hiçbir şey yapamayacak kadar yorgunum
18)	a. İştahım eskisinden pek farklı değil b. İştahım eskisi kadar iyi değil c. Şimdilerde iştahım epey kötü d. Artık hiç iştahım yok
19)	a. Son zamanlarda pek fazla kilo kaybettiğimi/aldığımı sanmıyorum b. Son zamanlarda istemediğim halde iki buçuk kilodan fazla kaybettim/aldım c. Son zamanlarda beş kilodan fazla kaybettim/aldım d. Son zamanlarda yedi buçuk kilodan fazla kaybettim/aldım
20)	a. Sağlığım beni pek endişelendirmiyor b. Son zamanlarda ağrı, sızı, mide bozukluğu, kabızlık gibi sıkıntıları var c. Ağrı sızı gibi bu sıkıntıları beni çok endişelendiriyor d. Bu tür sıkıntılar beni öylesine endişelendiriyor ki başka bir şey düşünemiyorum
21)	a. Son zamanlarda cinsel yaşantımda dikkatimi çeken bir şey yok b. Eskisine göre cinsel konularla daha az ilgileniyorum c. Şimdilerde cinsellikle pek ilgili değilim d. Artık cinsellikle hiç bir ilgim kalmadı

EK-3. ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemeniz için 1'den 7'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini daire içine alarak işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz. Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet.

2. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet

3. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet

4. İhtiyacım olan duygusal yardımı ve desteği ailemden (örneğin, annemden, babamdan, eşimden, çocuklarımdan, kardeşlerimden) alırım.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet

5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet

6. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet

7. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenilebilirim.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet

8. Sorunlarımı ailemle (örneğin, annemle, babamla, eşimle, çocuklarımla, kardeşlerimle) konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet

9. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet

10. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet

11. Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet

12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet

EK-4. ÇALIŞMANIN UYGULANDIĞI KURUMLARIN LİSTESİ

1. Karabağlar Rehberlik ve Araştırma Merkezi
2. Konak Rehberlik ve Araştırma Merkezi
3. Özel AD Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi-Karşıyaka ve Çiğli Şubeleri
4. Özel Çağdaş Işık Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
5. Özel Dokuz Eylül Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

EK-5. BECK DEPRESYON ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

Beck Depresyon Ölçeği Kullanım İzin İsteği

Gelen Kutusu

Zeynep Kurtbeyoğlu <zynp0510@gmail.com> 24 Haz

Alici: nesrinhisliislah.

Nesrin Hanım merhaba .
İsmim Zeynep Kurtbeyoğlu. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenim. Dokuz Eylül Üniversitesinde özel eğitim bölümünde yüksek lisans yapıyorum . Tez danışmanım Doç.Dr. Velise Yıldız Demirtaş'tır. Tez çalışmamda özel öğrenme güçlüğü olan çocukların annelerinin depresyon ve kaygı durumlarını inceleyeceğim. Bunun için Beck depresyon envanterine ihtiyacım var . Envanteri tezimde kullanabilir miyim ?

Nesrin Hisli Sahin <nesrinhisliislahin@gmail.com> 1 Tem

Alici: bana

Sayın Kurtbeyoğlu,

Beck Depresyon Envanteri'ni araştırma amaçlı olarak kullanmanızda benim açımdan bir sakınca bulunmamaktadır. Kuşkusuz bu durum, Ölçeğin orijinalini geliştirenlerin izninin olduğu anlamında değildir. Ancak sizden önemli ricam, Ölçeğin başka kopyalarını değil, size gönderdiğim kopyasını ve ölçeğin ikinci sayfasındaki kaynakları kullanmanızdır. Kaynakları ekte dijital ortamda gönderiyorum. Ayrıca, Envanterin orijinalinin Aaron Beck tarafından geliştirilmiş olduğu bilgisiyle gerekli referanslarının da çalışmanızda verilmesi gerekecektir. Çalışmanızda başarılar dilerim.

24 Haziran 2016 11:51 tarihinde Zeynep Kurtbeyoğlu <zynp0510@gmail.com> yazdı:

3 Ek

EK-6. ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Kullanım İzni

Gelen Kutusu

haluk arkar

Çevrelere ekleyin

Ayrıntıları gös

Zeynep Kurtbeyoğlu <zynp0510@gmail.com>
Alıcı: haluk.arkar

23 Tem

Sayın Arkar Hocam ,
İsmim Zeynep Kurtbeyoğlu. Psikolojik danışmanım. Dokuz Eylül Üniversitesinde özel eğitim bölümünde yüksek lisans yapıyorum . Tez danışmanım Doç.Dr. Vesile Yıldız Demirtaş'tır. Tez çalışmamda özel öğrenme güçlüğü olan çocukların ailelerinin depresyon ve sosyal destek düzeylerini inceleyeceğim. Bunun için çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğine ihtiyacım var . Ölçeği tezimde kullanabilir miyim ? Sayın Eker ve Sayın Yıldız'ın iletişim bilgilerine ulaşamadım. Sadece sizden izin almam yeterli midir ve ayrıca ölçeğin orijinalini geliştirenlerden izin almam gerekiyor mu ?

haluk arkar <haluk.arkar@ege.edu.tr>
Alıcı: bana

26 Tem

Sayın Zeynep Kurtbeyoğlu,
Çokboyutlu Algılanan Sosyal Destek ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz. Ölçeği ve puanlamasını aşağıdaki kaynaktan bulabilirsiniz. Başarılar dilerim.
Prof. Dr. Haluk Arkar
Eker, D., H. Arkar ve H. Yıldız, "Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliği", *Türk Psikiyatri Dergisi*, **12**, 17-25 (2001).

Kimden: "Zeynep Kurtbeyoğlu" <zynp0510@gmail.com>
Kime: "haluk arkar" <haluk.arkar@ege.edu.tr>
Gönderilenler: 23 Temmuz Cumartesi 2016 23:22:05
Konu: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Kullanım İzni

EGE ÜNİVERSİTESİ

Bu elektronik posta ve onunla iletilen bütün dosyalar sadece göndericisi tarafından alması amaçlanan yetkili gerçek ya da tüzel kişinin kullanımını içindir. Eğer söz konusu yetkili alıcı değilseniz bu elektronik postanın içeriğini açıklamaz, deşifre etmez, kopyalamaz, yayımlamaz ve kullanamazsınız. Bu e-posta Ege Üniversitesi'ne aittir.

EK-7. İZMİR İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA İZİN YAZISI

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 12018877-604.01.02-E.3791267
Konu : Zeynep KURTBEYOĞLU'nun
Araştırma İzni

22/03/2017

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı yazısı (Genelge 2012/13)
b) Zeynep KURTBEYOĞLU'nun 03/03/2017 tarihli dilekçesi.

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Yüksek Lisans Programı öğrencisi Zeynep KURTBEYOĞLU'nun "Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne - Babaların Algılanan Sosyal Destek ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi " konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, Müdürlüğümüz Karabağlar, Kuşçiyaka, Çiğli, Konak, Buca İlçelerine bağlı ekli listede adı geçen okullarda uygulama isteği ilgi (b) yazı ile belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin uygulanmasının, yukarıda adı geçen İlçelerin ekli listede belirtilen okullarında 2016-2017 Eğitim öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak ve eğitim kurumları yöneticilerinin uygun gördüğü şekilde yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ömer YAHŞI
Millî Eğitim Müdürü

Ek:
Araştırma Değerlendirme Formu,
Anket Formları ve Okul Listesi (6 sayfa)

OLUR
22/03/2017
Ahmet Ali BARİŞ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Aşlı ile Aynıdır
2870 sayılı yasa ile
elektronik olarak imzalandı.
22 Mart 2017

Fevzi Paşa Mh. 452 Sk. No:15 Montaj Çiğdem 1 Bld. Kat:1 Konak/İZMİR
Elektronik Adı: izmir.meb.gov.tr
e-posta: irtisat@izmir.meb.gov.tr

Aynı bilg. için N.GÜR
Tef: (0332) 2803631

Bu belge internet üzerinden http://evrakcegi.meb.gov.tr adresinden bd7c-6076-3941-a7db-ab25 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Zeynep KURTBEYOĞLU
Kurumu / Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı
Araştırma yapılacak iller	İzmir
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Karabağlar Rehberlik ve Araştırma Merkezi Özel AD Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi- Karşıyaka Şubesi Özel AD Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi- Çiğli Şubesi (Konak) Özel Çağdaş Işık Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (Buca) Özel Dokuz Eylül Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Konak Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Araştırmanın konusu	Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne- Babaların Algılanan Sosyal Destek ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi
Üniversite / Kurum onayı	---
Araştırma/proje/tez/önerisi	Yüksek Lisans Tezi
Veri toplama araçları	Tanıtım Bilgi Formu Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Beck Depresyon Ölçeği
Görüş istenilecek Birim/Birimler	----
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
İlgi: Millî Eğitim Bakanlığı'nın 07/03/2012 tarihli ve 3616 sayılı Araştırma, yayıma ve Sosyal Etkinlik İzni Konulu, 2012/13 Sayılı Genelgesi. Genelge gereğince; araştırma başvurusu olmasa gereken nitelikler açısından incelenmiş olup, araştırmanın 2016-2017 öğretim yılında eğitim süretimi aksatmayacak ve eğitim kurumları yöneticilerinin uygun gördüğü şekli ile yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalef İyinin Adı ve Soyadı: ---	Gerekçesi: -----

KOMİSYON

20/03/2017

(Başkan)
M. Fatih YARGIHOĞLU
Müdür Yardımcısı

(Üye)
Dr. Resul YAVUZ
Öğretmen

(Üye)
Nurdan MAHİR
Öğretmen

(Üye)
Emre BAYRAK
Öğretmen

(Üye)
Gökçe GÖÇERİ
Öğretmen

Tarih: 03/05/2018

Tez Başlığı:

Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babaların Algılanan Sosyal Destek ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 72 sayfalık kısmına ilişkin, 03/05/2018 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 15'dir**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz

Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) ☒

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☐

☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
☒ Kaynakça hariç,
☒ Alıntılar dâhil,
☒ Altı (6) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
☐ Kaynakça dâhil,
☐ Alıntılar dâhil.

EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. ☒

EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. ☒

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Zeynep KURTBEOĞLU

Öğrenci No : 2014950122

Anabilim Dalı : Özel Eğitim

Programı : Tezli Yüksek Lisans

Statüsü : Yüksek Lisans ☒

Doktora ☐

ÖĞRENCİ

Zeynep KURTBEOĞLU

DANIŞMAN

Doç. Dr. Vesile YILDIZ DEMİRTAS

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (□) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) 3018026 veya ali.tas@deu.edu.tr) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.